

לקוטי תורה • פרשת בלק • מאמר 1

מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל

”מי מנה את עפר יעקב ואת מספר רובע ישראל?”

שורש נשמות ישראל הוא ב”מחשבה” של ה’, למעלה מדיבור ומשמות, ובכל זאת הן זוכות ליותר דווקא בירידתן: באמצעות המצוות הגשמיות, הנעשות בשמחה הנובעת מהנקודה הפנימית שבלב, הן ממשיכות את הרצון העליון — הבחינה הרביעית, שלמעלה ממחשבה, דיבור ומעשה. באמצעות לימוד התורה, ”עפר” שאינו נתון למספר, הן מגיעות ליחודא עילאה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/balak/1

הנקודה

שורש נשמות ישראל הוא ב"מחשבה" של ה', למעלה מדיבור ומשמות, ובכל זאת הן זוכות ליותר דווקא בירידתן: באמצעות המצוות הגשמיות, הנעשות בשמחה הנובעת מהנקודה הפנימית שבלב, הן ממשיכות את הרצון העליון — הבחינה הרביעית, שלמעלה ממחשבה, דיבור ומעשה. באמצעות לימוד התורה, "עפר" שאינו נתון למספר, הן מגיעות ליחודא עילאה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר מבאר את דברי בלעם: "מי מנה עפר יעקב ואת מספר רובע ישראל?" המילה "רובע" פירושה גם "רביעית" וגם "ארבע": לישראל ארבע בחינות. "בראתיו, יצרתיו, אף עשיתיו" שבישעיהו הן מחשבה, דיבור ומעשה, והמילה "אף" מוסיפה בחינה רביעית — הרצון העליון. מלאכים וכל הנבראים מקבלים חיות מדיבורו של ה' ויש להם שמות; נשמות ישראל מושרשות במחשבתו, בעולמות הסתומים, שבהם אין להן שם והן מאוחדות עם אור אין סוף. מדוע, אם כן, עליהן לרדת? מפני שהמחשבה היא רק לבוש, ואילו הרצון הוא אור אין סוף. הנקודה הפנימית שבלב, אהבה שלמעלה מהשכל ואין כנגדה צד שכנגד בקליפה, יכולה לאחד את הלב כולו; ובקיום המצוות הגשמיות האדם מניח את רצונו מפני רצון ה', וכך הרצון העליון שורה בו. החול שעל שפת הים ושנים עשר הבקר שתחת ים שלמה מבארים "מספר" שאין אפשרות למנותו: מלכותו הנשגבה של ה' מביאה ליצירת נבראים נפרדים שאין להם שיעור, והמצוות הנעשות בשמחה ממשיכות אותה בלי גבול. לימוד התורה, "עפר" שאינו נתון למספר, הוא יחודא עילאה, שאליו מגיעים באמצעות רחמיו של יעקב; אך יש לצרף אליו חסד וצדקה.

מבנה

1	הפסוק וארבע הבחינות	11-3	הפסוק של בלעם, המקומות בתלמוד ובמדרש הדורשים אותו, ושתי המשמעויות של "רובע" — "רביעית" ו"ארבע". שלושת הפעלים בישעיהו מג, ז הם מחשבה, דיבור ומעשה; המילה "אף" מוסיפה בחינה רביעית, שלמעלה משלושתן.
2	דיבור, מחשבה ומקור הנשמה	11-410	השאלה מה מרויחה הנשמה בירידתה, שבאמצעותה היא עולה. דיבורו של ה' מביא את העולמות לידי גילוי, וצירופי אותיותיו הם שמותיהם של המלאכים והנבראים — העולמות הגלויים. ישראל "עלו במחשבה", בעולמות הסתומים: בשורשה אין לנשמה שם והיא "אחת", וכל הנשמות נכללו כאחת באדם.
3	הלב המאוחד והרצון העליון	11-119	שתי אהבות: החיצונית, שנוגדת מהשגה ויש לה מקבילה בצד הרע, וה"אהבה רבה" הפנימית, שלמעלה מהשכל ואין לה מקבילה כזאת. איחוד הלב החיצוני עם הפנימי; הרצון העליון, הבחינה הרביעית, המתגלית במצוות הגשמיות; רמ"ח המצוות כאיברי המלך; והטעם ששעה אחת בעולם הזה טובה מכל חיי העולם הבא.
4	מספר שאין אפשרות למנותו	11-2027	הסתירה שבדברי הושע ותשובת הגמרא. החול שעל שפת הים ושנים עשר הבקר שתחת הים: מלכותו הנשגבה של ה' מביאה ליצירת נבראים נפרדים שאין להם שיעור. ישראל ממשיכים את מלכותו באמצעות המצוות המעשיות, ובשמחת המצווה הם ממשיכים את הרצון העליון בלי גבול — "רובע ישראל", הכולל את כל ארבע הבחינות.

לימוד התורה, "עפר" שאינו נתון למספר, הוא יחודא עילאה, הממשיך את פנימיות הרצון — "אהבה בתענוגים". הדרך לכך היא רחמיו של יעקב, המתעוררים בזמנים קבועים; אך יש לעסוק בתורה יחד עם חסד וצדקה — "מספר רובע ישראל".

מושגים

מחשבה, דיבור ומעשה מחשבה דיבור ומעשה

שלושת ה"לבושים" של הנשמה, המקבילים ל"בראתיו, יצרתיו, עשיתיו" שבישעיהו מג, ז. הדיבור קשור למחשבה ומעצב את אותיותיה; המעשה הוא דבר נפרד. למעלה, "דיבור" הוא הופעת העולמות בגילוי, ו"מחשבה" היא מקורם הנסתר.

הרצון העליון רצון העליון

הבחינה הרביעית, הרמוזה במילה "אף", והיא למעלה לאין ערוך ממחשבה, דיבור ומעשה. היא אור אין סוף עצמו, ומתגלית בעיקר בקיום הגשמי של המצוות.

עולמות סתומים ועולמות גלויים עלמין סתימין ועלמין דאתגליין

העולמות הגלויים מקבלים חיות מדיבורו של ה' ויש להם שמות; העולמות הסתומים הם מקורם, בחינת ה"מחשבה", שבה מושרשות נשמות ישראל ומתאחדות עם אור אין סוף.

רצון הלב, פנימי וחיצוני רעותא דליבא

לרצון שבלב יש ממד חיצוני — אהבה שנולדת מהשגה ומהתבוננות, שיש לה מקבילה גם בצד הרע — ונקודה פנימית, "אהבה רבה" שלמעלה מהשכל, הניתנת מלמעלה ואין לה מקבילה כזאת.

אהבה רבה ואהבה בתענוגים אהבה רבה, אהבה בתענוגים

אהבה רבה, רצון שלמעלה מהשכל, נמשכת באמצעות המצוות מהחיצוניות של הרצון העליון; אהבה בתענוגים מושרשת בפנימיותו, בתענוג של ה', ונמשכת באמצעות התורה.

יחודא תתאה ויחודא עילאה יחודא תתאה, יחודא עילאה

המצוות פועלות יחודא תתאה, וממשיכות את רצון ה' ל"מספר", לבחינת המעשה; לימוד התורה פועל יחודא עילאה — ביטול לאור אין סוף עצמו, ל"עפר" שאי אפשר למנותו.

בגדר מספר בגדר מספר

הנבראים נפרדים זה מזה, ולכן אפשר לכנותם "מספר", אך אי אפשר למנותם בפועל. מה שישאל ממשיכים באמצעות המצוות הוא בגדר מספר, אך לעולם אינו מוגבל באמת, מפני שהוא אור אין סוף.

מידתו של יעקב מדתו של יעקב

רחמים: יו"ד יעקב — רחמים על ה"יו"ד" של חכמה העליונה שנפלה ל"יעקב". בדומה לבריה התיכון של המשכן, המחבר את הקצה התחתון עם הקצה העליון, זו הדרך לאור התורה.

קטע 1 • 11-3

הפסוק וארבע הבחינות

1 מי מנה¹ עפר יעקב^{2,3,4,5,6} ומספר את^{7,8} רובע ישראל^{9,10}. (בגמרא ספ"ג [סוף פרק ג'] דנדה) (ל"א א'). רבות ויגש פצ"ד גבי כל הנפש באה.¹¹

"מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל" (בגמרא, בסוף פרק ג' בנדה, ל"א ע"א). [מדרש] רבה, ויגש, פרק צ"ד, בעניין "כל הנפש הבאה".

המאמר פותח בדברי בלעם על ישראל (במדבר כ"ג, י'): "מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל". תחילה מביא אדמו"ר הזקן מקורות שבהם דורשים חז"ל את הפסוק, ובהם הגמרא בסוף הפרק השלישי במסכת נדה (ל"א ע"א) ומדרש רבה על פרשת ויגש, שם מובא הפסוק בקשר ל"כל הנפש" מבית יעקב.

ויקרא פ"א במדבר פ"ב [פרק ב'] פי בלק¹² בשה"ש [בשיר השירים] רבה ס"פ כתפוח¹³ בעצי¹⁴ ובפסוק אחת היא¹⁵ יונתי. ובפסוק אל גנת.^{16,17}

ויקרא, פרק א'; במדבר, פרק ב'; פרשת בלק; בשיר השירים רבה, בסוף הפרשה על הפסוק "כתפוח בעצי היער", וכן על הפסוק "אחת היא יונתי" ועל הפסוק "אל גינת".

הרשימה נמשכת במקורות נוספים במדרש רבה: ויקרא רבה, פרק א'; במדבר רבה, פרק ב', ושוב בפרשת בלק; וכן שלושה מקומות בשיר השירים רבה, שכל אחד מהם מצוין לפי הפסוק שעליו הוא דורש.

בקהלת רבה¹⁸ בפסוק כל הנחלים^{19,20} רבע יש בו ב' פירושים פי' אחד חלק רביעית, והב' מלשון ארבעה. כי הנה בבחי' ישראל יש ד' בחינות.

בקהלת רבה, על הפסוק "כל הנחלים". למילה "רובע" יש שתי משמעויות: האחת, חלק רביעי; והשנייה, מלשון "ארבעה". שכן בבחינת ישראל יש ארבע בחינות.

גם קהלת רבה מביא את הפסוק, על המילים "כל הנחלים הולכים אל הים". לאחר מכן מציין אדמו"ר הזקן שלמילה "רובע" יש שתי משמעויות: "חלק רביעית", או מלשון "ארבעה". מכאן הוא מציג את הנושא שהמאמר יפתח: בישראל יש ארבע בחינות.

2 והענין דכתיב ולכבודי בראתיו יצרתיו²¹ אף עשיתיו והם בחי' מחשבה דיבור ומעשה בראתיו הוא בחי' מחשבה שהוא יש מאין יצרתיו הוא בחי' הדיבור שהוא בחי' צורה שמצייר האותיות שבמחשבה.

ההסבר הוא שכתוב: "לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו". אלה הן הבחינות של מחשבה, דיבור ומעשה. "בראתיו" היא בחינת המחשבה, שהיא יש מאין. "יצרתיו" היא בחינת הדיבור, שהיא בחינת צורה, שכן היא מעניקה צורה לאותיות שבמחשבה.

בישעיהו מג, ז נמנים שלושה שלבים בעשיית האדם בידי ה': "בראתיו", "יצרתיו" ו"עשיתיו". אדמו"ר הזקן מקביל אותם למחשבה, דיבור ומעשה. "בראתיו" היא מחשבה, שהטקסט מכנה "יש מאין"; "יצרתיו" הוא דיבור, שנותן צורה לאותיות שכבר קיימות במחשבה.

אף עשיתיו בחיי המעשה כתיב בלשון אף לפי שהמעשה דבר נפרד בפני עצמו שאינו כערך הדיבור נגד המחשבה שמצייר האותיות המחשבה ממש

”אף עשיתיו” היא בחינת המעשה. המילה ”אף” מופיעה כאן משום שהמעשה הוא דבר נפרד, העומד בפני עצמו; אין הוא דומה ליחס שבין הדיבור למחשבה, שכן [הדיבור] נותן צורה לאותיות המחשבה עצמן,

”עשיתיו” הוא בחינת המעשה. בפסוק מופיעה לפניו המילה ”אף”, משום שהמעשה עומד בפני עצמו: הדיבור קשור בקשר הדוק למחשבה ומעצב את אותיות המחשבה עצמן, ואילו מעשה הוא דבר נפרד.

כי מה שחושב הוא מדבר משא”כ ענין עשייה גשמיות הוא ענין בפני עצמו [ועי’ מזה בד”ה חייב אינש לבסומי בפוריא²² במש”ש [במה שכתוב שם]. וצורת ההי הוא גי קוין כו’ עד וכמ”ש אף עשיתיו].

שהרי את מה שאדם חושב הוא מדבר, ואילו עניין העשייה הגשמית הוא עניין בפני עצמו. [ועיינו בזה במאמר המתחיל ”חייב אינש לבסומי בפוריא”, במה שכתוב שם: ”וצורת ההי הוא גי קוין כו”’, עד ”וכמ”ש אף עשיתיו”].

מה שאדם חושב הוא גם מה שהוא אומר, ולכן הדיבור נמשך מן המחשבה; העשייה הגשמית היא מסוג אחר. ההערה שבסוגריים מפנה את הקורא למאמר על פורים בתורה אור, לקטע העוסק בצורת האות ה’, העשויה משלושה קווים, עד לפסוק הזה עצמו: ”אף עשיתיו”.

3 והנה יש עוד בחינה רביעית²³ שלמעלה מהשלשה בחינות הנ”ל מחשבה דיבור ומעשה ונרמז במלת אף והנה יש בחינה רביעית, שלמעלה משלוש הבחינות שהוזכרו לעיל — מחשבה, דיבור ומעשה — והיא נרמזת במילה ”אף”

מעבר לשלוש הבחינות האלה יש בחינה רביעית, גבוהה מכולן, ואדמו”ר הזקן מוצא אותה במילה שנראית מיותרת, ”אף”.

כי אף הוא לשון ריבוי לרבות עוד דבר שאינו מפורש כאן והוא הדבר שלמעלה מהשלשה בחינות הללו וגבוה ונעלה מהם.

כי ”אף” היא לשון ריבוי, והיא באה לכלול דבר נוסף שאינו מפורש כאן: דבר שלמעלה משלוש הבחינות האלה, וגבוה ונעלה מהן.

בדרך שבה חז”ל דורשים את הכתוב, ”אף” היא מילה של ריבוי: היא מוסיפה דבר שאינו נאמר במפורש. כאן היא מוסיפה בחינה שמעל למחשבה, לדיבור ולמעשה, שהמאמר יזהה בהמשך עם הרצון העליון.

קטע 2 • 41-10

דיבור, מחשבה ומקור הנשמה

4 וביאור הדבר הנה צריך להבין תכלית ירידת הנשמות לעוה”ז שירידתן צורך עליה היא כנודע, וצריך

וביאור העניין: עלינו להבין את מטרת ירידת הנשמות לעולם הזה. ירידתן היא לצורך עליה, כידוע; ועלינו

כדי לבאר את המדרגה הרביעית, אדמו”ר הזקן מעלה שאלה יסודית. ידוע שירידת הנשמה לעולם הזה היא ”לצורך עליה”: היא יורדת כדי לעלות למדרגה גבוהה יותר מזו שהייתה בה.

להבין עליה זו מה היא מאחר שטרם ירידתה היתה נהנית מזיו השכינה²⁴ ומה עילוי גדול מזה.

להבין מהי עלייה זו, שהרי לפני ירידתה [הנשמה] נהנתה מזיו השכינה. ואיזו עלייה גדולה מזו?

אך מה יכולה להיות אותה עלייה? עוד לפני שירדה, הנשמה כבר נהנתה מ"זיו השכינה" — כך מתאר התלמוד את שכרם של הצדיקים — ולא נראה שיש מדרגה גבוהה יותר.

5 וגם להשכיל היטב ענין מחשבה דבור ומעשה למעלה שהוא בחי' בראתיו יצרתיו כו' שהרי כי לא מחשבותי מחשבותיכם^{25, 26} כתיב ואין לו דמות הגוף²⁷ כו'.

עלינו גם להבין היטב את ענין המחשבה, הדיבור והמעשה למעלה, שהם בחינת "בראתיו, יצרתיו" וכו'. שהרי נאמר: "כי לא מחשבותי מחשבותיכם", ואין לו דמות הגוף וכו'.

שאלה נוספת: ישעיהו אומר שמחשבותיו של ה' אינן כמחשבותינו, ואין לו דמות גוף, כפי שנאמר בפיוט "יגדל". כיצד, אם כן, אפשר לדבר על מחשבה, דיבור ומעשה למעלה — המדרגות שהפסוק מכנה "בראתיו, יצרתיו, עשיתיו"?

אלא הענין הוא שבחינת יציאת העולמות מהעלם אל הגילוי נקרא בשם דבר ה'. כמו ע"ד משל באדם הדיבור הוא מגלה לזולתו מצפוני מחשבתו.

אלא הענין הוא שיציאת העולמות מן ההעלם אל הגילוי נקראת "דבר ה'". דרך משל, אצל האדם הדיבור מגלה לזולת את צפונות מחשבתו,

התשובה היא שמדובר במשל. יציאת העולמות מן ההעלם אל הגילוי נקראת "דבר ה'", מפני שכך פועל הדיבור אצל האדם: הוא מגלה לאחרים את מה שהיה נסתר במחשבתו.

כך עד"מ בעשרה מאמרות נברא העולם^{28, 29} הם בחי' מאמרות וצירופי אותיות היוצאים מהעלם אל הגילוי ולהוות מאין ליש.

וכך, דרך משל, "בעשרה מאמרות נברא העולם": אלו בחינת מאמרות וצירופי אותיות היוצאים מן ההעלם אל הגילוי, ומהווים יש מאין.

כך גם נאמר במשנה: "בעשרה מאמרות נברא העולם". המאמרות הללו הם צירופי אותיות שמוציאים דברים מן ההעלם אל הגילוי ובוראים אותם יש מאין.

6 והנה במאמר אחד יכול להבראות^{30, 31} וכדכתיב וברוח פיו כל צבאם³² פי' רוח פיו הוא בחי' הבל העליון [עיין] בזהר ח"ג [חלק ג'] מ"ז ב'

והנה, "בדבר אחד יכול להיבראות", ככתוב: "וברוח פיו כל צבאם". פירושו של "רוח פיו" הוא בחינת הבל העליון [ראו בזהר, חלק ג', 47ב,

המשנה מוסיפה שאפשר היה לברוא את העולם באמירה אחת. "וברוח פיו כל צבאם" מתייחס למקור האחד הזה: "רוח פיו" היא הבל העליון, והזהר המצוטט כאן מלמד שהעולם מתקיים מכוח הבל.

ובאגה"ק [ובאגרת הקודש] ד"ה ויעש דוד] והוא מאמר אחד הכולל וכמאמר ברוך אומר ועושה³³ במאמר אחד כו'.

ובאגרת הקודש, הקטע הפותח במילים "ויעש דוד", והוא המאמר האחד הכולל את הכול, כמאמר: "ברוך אומר ועושה", במאמר אחד וכו'.

הטקסט מפנה גם לאגרת בתניא הפותחת במילים "ויעש דוד". ההבדל הזה הוא המאמר האחד הכולל את הכול, ככתוב בברכת "ברוך שאמר": "ברוך אומר ועושה".

אלא שהדיבור הוא מחלק ומפריד ההבל לכמה מיני צירופי אותיות שהם הם ריבוי התחלקות העולמות אלף אלפין וכו' היש מספר לגדודיו כו'.^{34, 35, 36}

אלא שהדיבור מחלק ומפריד את ההבל לצירופי אותיות מסוגים רבים, והם עצמם ריבוי ההתחלקות של העולמות: "אלף אלפין" וכו'; "היש מספר לגדודיו" וכו'.

אולם הדיבור מחלק את ההבל האחד לצירופי אותיות רבים, וההתחלקויות האלה הן ריבוי העולמות והנבראים: "אלף אלפין" ו"היש מספר לגדודיו".

7 וזהו ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו דייקא. מפני שהם חיים וקיימים מבחי' דבר ה'

זהו [פירוש] "ברכו הוי' מלאכיו, גיבורי כוח, עושי דברו, לשמוע בקול דברו" — "דברו" דווקא. שכן חייהם וקיומם הם מבחינת דבר ה',

בתהילים קג, כ מתוארים המלאכים כמי ש"עושי דברו, לשמוע בקול דברו". הדגש על "דברו" מראה שעצם חייהם של המלאכים נובעים מבחינת הדיבור של ה'.

שהוא בחי' גילוי מוצא פי³⁷ ה' להיות ריבוי התחלקות הנבראים וצירופי אותיות שמהם חיים הנבראים הם הם בחינת השמות והם בחינת שמות כל הנבראים כל אחד על שמו

שהיא בחינת הגילוי של "מוצא פי הוי'", המביא לריבוי ולהתחלקות של הנבראים. צירופי האותיות שמהם הנבראים מקבלים את חיותם הם עצמם בחינת השמות; הם בחינת שמותיהם של כל הנבראים, כל אחד לפי שמו,

הדיבור הזה הוא "מוצא פי הוי'" — הדיבור האלוקי המתגלה, הנחלק לנבראים רבים. צירופי האותיות שמעניקים לכל נברא את חיותו הם שמו.

כמו מחנה מיכאל כו' וכן שמות כל הנבראים למיניהם וכמ"ש ויקרא האדם שמות³⁸ והם בחי שמות ממש צירופי אותיות מוצא פי ה' וגוי והנה כל זה הוא בחי עלמין דאתגליין.³⁹

כמו "מחנה מיכאל" וכו', וכן שמותיהם של כל הנבראים לפי מיניהם, ככתוב: "ויקרא האדם שמות". אלה הם שמות ממש, צירופי אותיות של "מוצא פי הוי" וכו'. והנה, כל זה הוא בחינת העולמות המגולים.

לכל מחנה של מלאכים, כמו "מחנה מיכאל", ולכל סוג של נבראים יש שם משלו, כפי שאדם נתן שמות לבעלי החיים. אלה שמות ממש, צירופים של אותיות הדיבור של ה', וכל זה שייך ל"עולמות המגולים" — המדרגות היוצאות לידי גילוי.

8 ויש עלמין סתימין דלא אתגליין^{40,41} שהם בחינת מקורים לעלמין דאתגליין. וכל מה שיש בעלמין דאתגליין מוכרח להיות לו מקור בעלמין סתימין כנזכר בדרשת רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] אין לך עשב מלמטה⁴² שאין לו מזל מלמעלה

ויש עולמות נסתרים שאינם מתגלים, שהם מקורותיהם של העולמות הגלויים. כל מה שקיים בעולמות הגלויים חייב להיות לו מקור בעולמות הנסתרים, כפי שמוכח בדרשת חז"ל: "אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה".

מעבר לעולמות הגלויים יש "עולמות נסתרים שאינם מתגלים", ביטוי מתיקוני הזוהר, והם מקורותיהם של העולמות הגלויים. לכל דבר גלוי חייב להיות מקור נסתר, כפי שמלמד המדרש שלכל עשב יש מזל — כוח שמימי המכה בו ואומר לו לצמוח.

וכן הוא למעלה מעלה עד רום המעלות וכדכתיב כי גבוה מעל גבוה⁴³ שומר וגבוהים עליהם. וכך הדבר מדרגה לדרגה, מעלה מעלה, עד למרומים הגבוהים ביותר, ככתוב: "כי גבוה מעל גבוה שומר, וגבוהים עליהם".

כך הדבר מדרגה שמעל מדרגה, עד לדרגה הגבוהה ביותר, כפי שנאמר בקהלת: מעל כל מי שהוא גבוה יש מי שגבוה ממנו ומשגיח עליו, ויש גבוהים ממנו מעליהם.

9 והנה ישראל עלו במחשבה.⁴⁴ פי' בבחי' עלמין סתימין והיינו כמו למשל המחשבה הוא בחי' ההעלם של הדבור שהדבור הוא מגלה ופורש מה שבמחשבה ומה שבמחשבה הוא בסקירה אחת צריך לפרש הרבה בדיבור

והנה, "ישראל עלו במחשבה". כלומר, בבחינת העולמות הנסתרים. דרך משל, המחשבה היא בחינת ההעלם של הדיבור: הדיבור מגלה ומפרט את מה שנמצא במחשבה, ואילו מה שנקלט במחשבה במבט אחד, צריך לפרט באריכות בדיבור.

המדרש אומר ש"ישראל עלו במחשבה", כלומר, הם היו במחשבתו של ה' עוד לפני הבריאה. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כעולמות הנסתרים. המחשבה היא צורתו הנסתרת של הדיבור: הדיבור מפרט את מה שנמצא במחשבה, ומה שהמחשבה קולטת במבט אחד דורש מילים רבות כדי לבטא אותו.

כי בחי' כח המחשבה הוא מאד נעלה מכח הדבור שהמחשבה הוא לבוש הפנימי שמתאחדת עם הנפש ממש.

מפני שכוח המחשבה נעלה בהרבה מכוח הדיבור, שהרי המחשבה היא הלבוש הפנימי, המאוחד ממש עם הנפש עצמה.

המחשבה נעלית בהרבה מן הדיבור, מפני שהיא "הלבוש הפנימי" של הנפש, המאוחד ממש עם הנפש עצמה, ואילו הדיבור יוצא אל הזולת.

שהוא בבחי' יש מאין ממש וע"כ כתיב ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים⁴⁵ וגוי

זהו ממש עניין של יש מאין. לכן נאמר: "ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים" וגוי.

המחשבה, שהטקסט קישר קודם לכן עם "בראתיו", היא ממש בבחינת "יש מאין". לכן מביא כאן אדמו"ר הזקן את הפסוק על שמות בעלי החיים שקרא להם אדם: השמות שייכים לדיבור, ובשורות הבאות הם מוצגים בניגוד למקור הנפש שבמחשבה.

[ועמ"ש פי' זה בד"ה כה תברכו⁴⁶ כפי' נשא] שהם בחי' מלאכים פני אריה פני שור פני נשר⁴⁷ וכי' והם השמות מיכאל וגבריאל כו'

[ועיינו במה שנכתב על פירוש זה במאמר המתחיל "כה תברכו", בפרשת נשא], שהרי הם בחינת המלאכים: "פני אריה", "פני שור", "פני נשר" וכי', ואלה הם השמות מיכאל וגבריאל וכי',

ההפניה שבסוגריים שולחת את הקורא למאמר "כה תברכו" בפרשת נשא, לעיון בפירוש זה. בעלי החיים שאדם נתן להם שמות רומזים למלאכים, שיחזקאל ראה את פניהם כפני אריה, שור ונשר; ושמותיהם מיכאל, גבריאל וכדומה.

שהם הם הצירופי אותיות שמהם נמשכו ונתהוו מאין ליש בבחי' דבר ה'. אבל ולאדם לא מצא עזר כנגדו.

שהם עצמם צירופי האותיות שמהם נמשכו ונתהוו מאין ליש בבחינת דבר ה'. אבל "ולאדם לא מצא עזר כנגדו".

השמות האלה הם צירופי האותיות של דבר ה', שמהם נוצרו המלאכים יש מאין. אך הפסוק ממשיך: "ולאדם לא מצא עזר כנגדו".

פי' עזר הוא בחי' שם^{48,49} (עיי' בהרמב"ן [בהרבי משה בן נחמן] כפי' החומש בפסוק זה) והיינו שהנשמה קודם בואה לעולם ולגוף אינה נקראת בשם כלל לפי שמקור חוצבה

כלומר, "עזר" הוא בחינת שם (ראו את פירוש הרמב"ן על פסוק זה בחומש). פירוש הדבר הוא שלפני שהנשמה באה לעולם ונכנסת לגוף, אין קוראים לה בשם כלל, מפני שמקור חציבתה

בהמשך לפירוש הרמב"ן, המסביר שה"עזר" שבפסוק קשור לקריאת שמות, אדמו"ר הזקן מפרש את "עזר" כ"שם": לא נמצא לאדם שם. כך גם הנשמה, לפני בואה לעולם ולגוף, אינה נקראת בשם כלל, מפני מקור חציבתה.

הוא בבחי' מחשבה עלמין סתימין דלא אתגליין. ומה שנקרא אברהם יצחק כו' הוא אחרי התלכשות הנשמה בגוף.

הוא בבחינת מחשבה, בעולמות הנסתרים שאינם מתגלים. והיא נקראת אברהם, יצחק וכו' רק לאחר שהנשמה מתלכשת בגוף.

מקור זה הוא במחשבה, בעולמות הנסתרים שאינם באים לידי גילוי. שם כמו אברהם או יצחק שייך לנשמה רק לאחר שהיא מתלכשת בגוף.

10 וזהו אחד היה אברהם^{50, 51} [יחזקאל ל"ג כ"ד] פ"י היה שקודם ביאת הנשמה לגופו היה בבחי' אחד זהו [פירוש] "אברהם היה אחד" [יחזקאל ל"ג, כ"ד]. פירוש המילה "היה" הוא שלפני שהנשמה באה אל תוך גופו, היא הייתה בבחינת "אחד",

ביחזקאל ל"ג, כ"ד נאמר "אברהם היה אחד". אדמו"ר הוקן מדגיש את המילה "היה": לפני שהנשמה באה אל תוך הגוף, היא הייתה "אחד".

דהיינו בבחינת המחשבה שמתאחדת עם הנפש והם הם בחי' עלמין סתימין שהם מתייחדים באור א"ס כ"ה ממש בבחינה שקודם בואה לידי גילוי העולמות להיות התחלקות הנבראים מעלמא דפרודא כו' כלומר, בבחינת המחשבה, המאוחדת עם הנפש. אלה הן בחינת העולמות הסתומים, המתייחדים ממש באור אין סוף ברוך הוא, במצב הקודם לבואם לידי גילוי כעולמות, כאשר הנבראים מתחלקים ונעשים חלק מעולם הפירוד, וכן הלאה.

"אחד" פירושו בחינת המחשבה, המאוחדת עם הנפש: העולמות הסתומים, המתייחדים באור אין סוף עצמו, לפני שהדברים באים לידי גילוי כעולמות ומתחלקים לנבראים נפרדים כ"עולם הפירוד", עולם הישויות הנבדלות.

לכן באדם הראשון⁵² היו כלולים ששים רבוא נשמות⁵³ בבחינה אחי' [אחד] והיינו לפי שמקור הנשמה היא למעלה מעלה מבחי' התחלקות הנבראים כנ"ל [וע' בזהר ח"א [חלק א'] פ"ה כ' ק"ב ב']:

לכן נכללו באדם הראשון שש מאות אלף נשמות בבחינה אחת. הטעם לכך הוא שמקור הנשמה נמצא למעלה מעלה מבחינת התחלקות הנבראים, כפי שהוזכר לעיל [ועיינו בזהר, חלק א, דף פ"ה ע"ב; דף ק"ב ע"ב].

לכן נכללו כל שש מאות אלף נשמות ישראל באדם הראשון כמות: שורש הנשמה נמצא למעלה מאוד מהתחלקות הנבראים. הטקסט מפנה גם לשני מקומות בזהר, חלק א, דף פ"ה ע"ב ודף ק"ב ע"ב.

הלב המאוחד והרצון העליון

11 ב ואחרי הדברים והאמת האלה יש להבין מהו תוספת העילוי להנשמה בעוה"ז⁵⁴ בהתלבשותה בגוף הגשמי

2. אחרי הדברים והאמת האלה, עלינו להבין מהי התוספת במעלת הנשמה בעולם הזה, כשהיא מתלבשת בגוף גשמי,

סעיף 2 חוזר לשאלה שהועלתה קודם: מה מרוויחה הנשמה בעולם הזה מכך שהיא מתלבשת בגוף גשמי?

מאחר שבמקור חוצבה היתה כלולה ומתאחדת באור א"ס ב"ה בבחינת מחשבה בחי' עלמין סתימין למעלה מעלה מבחינת שם ובחי' דבר ה' בעלמין דאתגליין כנ"ל.

מאחר שבמקור שממנו נחצבה היא הייתה כלולה ומאוחדת באור אין סוף, ברוך הוא, בבחינת מחשבה — בחינת העולמות הנסתרים — למעלה מעלה מבחינת שם ומבחינת דבר ה' בעולמות הנגלים, כפי שנתבאר לעיל.

מה שהתבאר זה עתה מחדד את השאלה. במקורה הייתה הנשמה כלולה ומאוחדת באור אין סוף בבחינת מחשבה, בעולמות הנסתרים, למעלה הרבה משמות ומעולמות הדיבור הנגלים של ה'.

אך הנה כתיב יחד לבבי ליראה שמך⁵⁵ וכן אנו מתפללין בברכת אהבת עולם אהבתנו כו' ויחד לבכנו כו'.

אך הנה כתוב: "ויחד לבבי ליראה שמך"; וכן אנו מתפללים בברכת "אהבת עולם אהבתנו" וכו': "ויחד לבכנו" וכו'.

התשובה נפתחת ברעיון של "לב מאוחד": בפסוק "ויחד לבבי ליראה שמך" (תהלים פו, יא), ובמילים "ויחד לבכנו" שבברכת "אהבת עולם", הנאמרת לפני קריאת שמע של שחרית.

12 והענין כי יש בחי' רעותא דליבא שהוא רצון הלב ויש בזה ב' בחינות פנימיות וחיצוניות פנימית נקודת הלב היא בחי' אהבה

והענין הוא שיש בחינה של רצון הלב, כלומר רצון שכלב, וכו' שתי בחינות: פנימיות וחיצוניות. פנימיות הלב, נקודת הלב, היא בחינת אהבה

"רצון הלב" הוא הרצון שכלב, ויש בו פנימיות וחיצוניות. הפנימיות, המכונה "נקודת הלב", היא אהבה רכה.

רבה שלמעלה מהטעם והדעת ובאה מלמעלה בבחי' מתנה כמ"ש עבודת מתנה אתן את כהונתכם⁵⁶ [ע'י
[עיינן] מ"ש פ' במדבר סדי"ה וידבר⁵⁷ ה' אל משה במדבר סיני].

רבה, שהיא למעלה מטעם ודעת ובאה מלמעלה בבחינת מתנה, כמו שכתוב: "עבודת מתנה אתן את כהונתכם" [ראו
מה שכתוב בפרשת במדבר, בסוף המאמר המתחיל "וידבר ה' אל משה במדבר סיני".

אהבה זו היא למעלה מטעם ודעת: האדם אינו יכול לעורר אותה באמצעות מחשבה, אלא היא באה מלמעלה כמתנה, בדומה לכהונה, שהתורה מכנה "עבודת מתנה". ההפניה שבסוגריים המרובעים היא לסוף המאמר על הפסוק "וידבר ה' אל משה במדבר סיני" בפרשת במדבר.

והיא היא בחי' עבודת מתנה כו'. וזהו לגלגלותם ע"ש וע' באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה כתיב מה יפית].
וזהו עצמה בחינת "עבודת מתנה" וכו'. וזהו [פירוש] "לגולגולותם"; ראו שם. וראו גם באגרת הקודש, המאמר
המתחיל "כתוב מה יפית".

שם מזוהה אהבה זו עם "עבודת מתנה" ועם המילה "לגולגולותם", מן המפקד, הנדרשת כ"גולגולת" — הגולגולת המקיפה את המוח
מלמעלה, ואינה יכולה להתלבש בו. הטקסט מפנה גם לאגרת הקודש המתחילה "כתוב מה יפית".

וחיצוניות הלב הוא הנלקח מן הדעת והתבוננות בגדולת ה' כל חד לפום שיעורא דיליה.⁵⁸ ולפי שכלו
והשגתו באור א"ס ב"ה כך מעורר את האהבה בלב.

וחיצוניות הלב היא [האהבה] הנובעת מן הדעת ומהתבוננות בגדולת ה', כל אחד לפי מידתו. לפי שכלו והשגתו
באור אין סוף ברוך הוא, כך הוא מעורר את האהבה בלב.

חיצוניות הלב היא האהבה שהאדם מעורר באמצעות הדעת, על ידי התבוננות בגדולת ה'. היא משתנה מאדם לאדם: כל אחד "לפי מידתו",
כלשון הזוהר, והאהבה תואמת לעומק השגתו באור אין סוף.

13 והנה מודעת זאת כי את זה לעומת זה עשה אלהים⁵⁹ שכמו שיש דעת בקדושה לדעת את ה' ולאהבה
אותו.

והנה ידוע ש"את זה לעומת זה עשה אלקים": כשם שיש דעת בקדושה, לדעת את ה' ולאהוב אותו,

קהלת ז, יד אומר שה' עשה "את זה לעומת זה": לכל כוח שבקדושה יש מקבילה בצד האחר. הדעת שבקדושה מביאה את האדם להכיר את ה'
ולאהוב אותו.

כך יש דעת מצד הקליפה וסט"א [וסטרא אחרא] והוא דעת הרע ולאהוב דברים זרים ולתאווה יבקש נפרד⁶⁰
מחמת שערב לחכו מתיקות עוה"ז ותענוגיו.

כך יש דעת מצד הקליפה וסטרא אחרא, והיא דעת הרע, לאהוב דברים זרים; ו"לתאווה יבקש נפרד", מפני שמתיקות
העולם הזה ותענוגותיו נעימה לחכו.

כנגד הדעת שבקדושה עומדת הדעת של הקליפה וסטרא אחרא — "דעת הרע", המביאה לאהבת דברים זרים ולתאוה אנוכית שעליה מדבר
משלי, מפני שמתיקות העולם הזה טעימה לאדם.

14 והנה זו היא מדת בינוניי זה וזה שופטן⁶¹ כוי ולאום מלאום יאמץ⁶² כוי כשזה קם זה נופל,

והנה זו היא מידת הבינונים: "זה וזה שופטן" וכו', ו"לאום מלאום יאמץ" וכו' — כשזה קם, זה נופל.

זהו מצבם של הבינונים, האנשים ה"בינוניים" שעליהם נאמר בגמרא ש"זה וזה שופטן" — היצר הטוב והיצר הרע. הם דומים לשני העמים שבכטנה של רבקה, שעליהם נאמר ש"לאום מלאום יאמץ": כשאחד קם, האחר נופל.

אך האהבה שבפנימית הלב שלמעלה מהטעם ודעת רק באה מלמעלה בבחי' מתנה אין בחינת זה לעומת זה כנגדה שבחי' פנימי [פנימיות / פנימית] **נקודת הלב היא בחי' יחידה שאין לה**

אך לאהבה שבפנימיות הלב, שלמעלה מטעם ודעת, והיא באה רק מלמעלה בבחינת מתנה, אין "זה לעומת זה" כנגדה; שכן פנימיות נקודת הלב היא בחינת יחידה, שאין לה

אולם לאהבה הפנימית שכלב, שהיא למעלה מן השכל ובאה כמתנה, אין מקבילה בצד האחר. נקודת הלב היא בחינת יחידה, המדרגה הפנימית והנעלית ביותר של הנשמה.

אלא רצון אחד לאביה שבשמים והיא המעלה והמדרגה שאין דוגמתה ולא בערכה נמצא בגשמיות כלל רק לה' לבדו נמצא בבניי [בבני ישראל] **עם קרובו⁶³ כמ"ש כי עם קשה עורף הוא⁶⁴ וסלחת וגוי.**

אלא רצון אחד לאביה שבשמים. זוהי מעלה ומדרגה שאין דוגמתה, ואף לא דבר הדומה לה, נמצא כלל בגשמיות; היא נמצאת רק אצל ה' לבדו, בבני ישראל, "עם קרובו", כמו שכתוב: "כי עם קשה עורף הוא וסלחת" וכו'.

ליחידה יש רצון אחד בלבד — לאביה שבשמים. אין דבר דומה לו בעולם הגשמי; הוא נמצא רק בישראל, "עם קרובו", ורק כלפי ה'. בקשתו של משה, "כי עם קשה עורף הוא וסלחת", רומזת לכך.

פ"י קשה עורף בחי' רצון שלמעלה מהטעם ודעת כוי כמ"ש במ"א (וע' ברכות כי תשא ס"פ מ"ב ואינו אלא לשבחו^{65,66} כוי).

פירוש "קשה עורף" הוא בחינת רצון שלמעלה מטעם ודעת וכו', כמו שכתוב במקום אחר (וראה במדרש רבה, כי תשא, בסוף פרק מ"ב: "ואינו אלא לשבחו" וכו').

"קשה עורף" פירושו כאן רצון שלמעלה מן השכל, שאינו מתכופף. המדרש על כי תשא אומר שהתיאור הזה, הנשמע כגנאי, נאמר למעשה לשבחם של ישראל.

ובהתעוררות אהבה רבה זו בקל הוא יכול לנצח ולהגביר הטוב על הרע לגמרי מפני שאין לחיצונים בה אחיזה כלל וזהו יחד לבבי וכו' ויחד לבבנו כוי.

ובהתעוררות אהבה רבה זו, יכול האדם בנקל לנצח ולהגביר את הטוב על הרע לגמרי, מפני שאין לחיצונים אחיזה בה כלל. וזהו [פירוש] "יחד לבבי" וכו', ו"יחד לבבנו" וכו':

כאשר אהבה רבה זו מתעוררת, יכול האדם להתגבר על הרע לגמרי בנקל, שכן אין לחיצונים אחיזה בה. זהו פירושם של "יחד לבבי" ו"יחד לבבנו".

שיהיה נכלל בחיי חיצוניות הרצון בבחינת פנימית הרצון (ועמ"ש מזה סדי"ה להבין ענין הברכות⁶⁷ ועמ"ש סדי"ה והקרבתם עולה אשה).

שהחיצוניות של הרצון תיכלל בפנימיות הרצון (וראה מה שכתוב על כך בסוף המאמר המתחיל "להבין ענין הברכות", וראה מה שכתוב בסוף המאמר המתחיל "והקרבתם עולה אשה").

"ייחוד הלב" פירושו שהחיצוניות של הרצון נכללת בפנימיותו. הסוגריים מפנים לסוף המאמר "להבין ענין הברכות" שבתורה אור ולסוף המאמר "והקרבתם עולה אשה".

וזהו אף עשיתיו שאף מרבה עוד בחינה א' והוא בחי' רצון העליון שלמעלה מעלה מבחי' מחשבה דבור ומעשה וסמך לעשיתיו לפי

וזהו "אף עשיתיו": המילה "אף" מוסיפה בחינה נוספת, והיא בחינת הרצון העליון, שלמעלה מעלה מבחינת מחשבה, דיבור ומעשה. היא נסמכה ל"עשיתיו" מפני ש-

אפשר לפרש את המילה "אף" שבפסוק "אף עשיתיו" כרומזת למדרגה רביעית — הרצון העליון, הנעלה בהרבה ממחשבה, דיבור ומעשה. הפסוק מצמיד אותה ל"עשיתיו", מדרגת המעשה.

שעיקר גילוי רצון זה הוא בבחי' עשייה גשמיות דוקא דהיינו כמעשה המצות להיות בטל רצונך מפני רצונו^{68,69} בסור מרע ועשה טוב.⁷⁰

עיקר גילוי של רצון זה הוא דווקא בבחינת עשייה גשמית, כלומר בקיום המצוות: "בטל רצונך מפני רצונו", באמצעות "סור מרע ועשה טוב".

הטעם לכך הוא שהרצון העליון מתגלה בעיקר בעשייה גשמית, בקיום המצוות: הנחת הרצון העצמי מפני רצון ה', על ידי סור מרע ועשה טוב.

15 ורמ"ח מצות עשה הם רמ"ח המשכות רצון העליון ונעוץ תחלתן בסופן^{71,72} דייקא [וזהו ענין א']

רמ"ח מצוות עשה הן רמ"ח המשכות של הרצון העליון, ו"נעוץ תחלתן בסופן" דווקא. [וזהו עניין אחד

כל אחת מרמ"ח מצוות עשה היא צינור הממשיך את הרצון העליון. ספר יצירה אומר ש"נעוץ תחלתן בסופן": המדרגה הגבוהה ביותר, הרצון, נטועה דווקא במדרגה הנמוכה ביותר, בעשייה הגשמית.

עם המבואר לעיל פ' שלח ע"פ ועתה יגדל נא⁷³ כו' שבעוה"ז דוקא נעשו ה נשמות בחי' מהלכים שהוא בחי' אהבה דמאדך בלי גבול הכלי.

עם מה שמבואר לעיל בפרשת שלח על הפסוק "ועתה יגדל נא" וגו': דווקא בעולם הזה הנשמות נעשות בבחינת "מהלכים", שהיא בחינת האהבה של "בכל מאודך", בלי גבול של הכלי.

הסוגריים המרובעים קושרים זאת למאמר על "ועתה יגדל נא" בפרשת שלח, המבאר שרק בעולם הזה נעשות הנשמות "מהלכים", העולות ממדרגה למדרגה. זוהי האהבה של "בכל מאודך", שאין הכלי מציב לה גבול.

16 והיינו עיי המצות⁷⁴ כמ"ש אם בחקתי תלכו⁷⁵ לפי שהם המשכת מקיפים מבחי' סוכ"ע על נר"נ [נפש רוח

נשמה] להעלותם כו' ועמ"ש ע"פ כי תצא⁷⁶ בפ"י בקשו פני והיינו עיי את פניך⁷⁷ הוי' אבקש ע"ש⁷⁸.

כלומר, באמצעות המצוות, ככתוב: "אם בחוקותי תלכו", שכן הן ממשיכות אורות מקיפים מבחינת סובב כל עלמין אל נפש, רוח ונשמה, כדי להעלותן וכו'. ועיינו כמה שנכתב על הפסוק "כי תצא", בכיזור "בקשו פני" — כלומר, באמצעות "את פניך הוי' אבקש"; עיינו שם.]

עלייה זו נעשית באמצעות המצוות, כפי שעולה מן הפסוק "אם בחוקותי תלכו": המצוות ממשיכות אורות מקיפים מסובב כל עלמין אל שלוש מדרגות הנפש — נפש, רוח ונשמה — כדי להעלותן. ההערה שבסוגריים המרובעים מפנה גם למאמר על "כי תצא" שבליקוטי תורה, העוסק ב"בקשו פני", המתקיים באמצעות "את פניך הוי' אבקש".

17 וז"ש [וזהו שכתוב] בק"ש [בקריאת שמע] והיו הדברים האלה⁷⁹ אשר אנכי מצוך היום וגו'. והיה אם שמוע

תשמעו אל מצותי⁸⁰ כו' אחר ואהבת את⁸¹ ה' אלהיך בכל לבבך כו'

וזהו שכתוב בקריאת שמע: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום" וגו', וכן "והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי" וכו', לאחר "ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך" וכו'.

סדר קריאת שמע משקף זאת. "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום" והפרשה העוסקת במצוות, "והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי", באים לאחר "ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך".

פ"י ב' בחינות לב פנימיות וחיצוניות רק שא"א לבא לבחי' פנימיות עד שיגיע וישיג תחלה בחי' החיצוניות הנולדה מהדעת כי צריך לילך ממטה למעלה [עיי' במ"ש בד"ה

הכוונה היא לשתי בחינות בלב, פנימית וחיצונית. אלא שאי אפשר להגיע לבחינה הפנימית לפני שמגיעים תחילה לבחינה החיצונית ומשיגים אותה; בחינה זו נולדת מן הדעת, שכן יש להתקדם מלמטה למעלה [עיינו כמה שכתוב במאמר המתחיל

"בכל לבבך" מתייחס לשתי בחינות בלב, פנימית וחיצונית. אי אפשר להגיע לאהבה הפנימית לפני שמשיגים תחילה את האהבה החיצונית, שבאה מן הדעת, מפני שהנפש צריכה להתקדם שלב אחר שלב, מלמטה למעלה.

כי תשמע בקול⁸² שצ"ל כסדר המדרגות תחלה מפתחות החיצוניות כו' ע"ש וסד"ה וספרתם לכם ממחרת השבת כו' ובד"ה אתם נצבים⁸³ כי

"כי תשמע בקול", שבו מבואר שיש להתקדם לפי סדר המדרגות, תחילה במפתחות החיצוניים וכו'; עיינו שם, וכן בסוף המאמר המתחיל "וספרתם לכם ממחרת השבת" וכו', ובמאמר המתחיל "אתם נצבים", שבו

ההפניה היא למאמרים המבארים את אותה נקודה: "כי תשמע בקול", שבו נאמר שיש לשמור על סדר המדרגות ולהתחיל במפתחות החיצוניים; סוף המאמר "וספרתם לכם ממחרת השבת"; והמאמר "אתם נצבים".

הנה יש בבחי' צעקת הלב ב' בחי' כו' וזהו ענין כל האריכות שלפני קי"ש [קריאת שמע] בפסוקי דזמרה וברכות שלפני קי"ש [קריאת שמע] וכו' כנודע.

יש בבחינת צעקת הלב שתי בחינות וכו'. וזהו עניינן של כל התפילות הארוכות שלפני קריאת שמע — פסוקי דזמרה והברכות שלפני קריאת שמע וכו' — כידוע.

במאמר "אתם נצבים" מסביר אדמו"ר הזקן שגם לצעקת הלב יש שתי בחינות. משום כך יש הכנה ארוכה כל כך בתפילת הבוקר לפני קריאת שמע, בפסוקי דזמרה ובברכות שלפניה: הן בונות את האהבה החיצונית שמובילה לאהבה הפנימית.

18 ובזה יובן העילוי שיש להנשמה בעבודת ה' בהיותה מלוכשת בתוך הגוף כי הגם שטרם ירידתה היתה מתאחדת במקורה בבחינת מחשבה דלעילא מ"מ המחשבה אינה נקראת אלא בחי' לבוש אלא שהוא לבוש פנימי

בכך יובן המעלה שיש לנשמה בעבודת ה' כשהיא מלוכשת בתוך הגוף. אף שלפני ירידתה הייתה מאוחדת עם מקורה בבחינת מחשבה שלמעלה, הרי המחשבה נקראת רק לבוש, אף שהיא לבוש פנימי;

כעת אפשר להבין מה מרויחה הנשמה. לפני ירידתה היא הייתה מאוחדת עם מקורה ב"מחשבה" של ה', אך המחשבה, גם כשהיא מחשבה שלמעלה, היא רק לבוש, אף שהוא לבוש פנימי.

אבל אינה מתייחדת בשרשה במאצילה לגמרי להיות נכללת באור א"ס ב"ה ממש דלית מחשבה תפיסא ביי [ביה] כלל^{84, 85} פי' שאינו נוגע אל עצמותו ומהותו כלל כביכול

אבל היא אינה מתאחדת לגמרי בשורשה עם מאצילה, עד שתכלול ממש באור אין סוף ברוך הוא, שהרי "אין מחשבה תפיסה בו כלל". כלומר, המחשבה אינה נוגעת כלל בעצמותו ומהותו, כביכול,

לבוש אינו זהה למי שהוא מלביש: גם בשורשה, הנשמה לא הייתה מאוחדת לגמרי עם מאצילה ולא נכללה באור אין סוף עצמו. כפי שנאמר בתיקוני זוהר, "אין מחשבה תפיסה בו כלל": המחשבה אינה נוגעת בעצמותו.

אלא שמתלבש בו משא"כ בחי' רעותא דליבא כד אתכפיא סט"א [סטרא אחרא]⁸⁶ להיות בטל רצונך מפני רצונו כו'

אלא שהוא מתלבש בה. לעומת זאת, בחינת רצון הלב, כאשר הסטרא אחרא נכפית, כדי "לכטל רצונך מפני רצונו" וכו',

לכל היותר, ה' מתלבש במחשבה. רצון הלב שונה מכך: בו הסטרא אחרא נכפית, והאדם מבטל את רצונו מפני רצון ה'.

בסור מרע ועשה טוב בבחי' עשיי [עשיה] גשמיות במעשה המצות וסור מרע כנ"ל הרי רצון העליון שהוא אור א"ס ב"ה בעצמו וכבודו שורה ומתגלה בו ורמ"ח פקודין הם רמ"ח אברים דמלכא^{87,88} ממש.

על ידי "סור מרע ועשה טוב" בבחינת עשייה גשמית, בקיום המצוות ובסור מרע, כנזכר לעיל — אזי הרצון העליון, שהוא אור אין סוף ברוך הוא בעצמו וכבודו, שורה בו ומתגלה בו; ורמ"ח המצוות הן ממש רמ"ח איברי המלך.

כשהדבר נעשה בפעולה גשמית, בקיום המצוות ובהימנעות מן הרע, הרצון העליון, אור אין סוף עצמו, שורה באדם ומתגלה בו. תיקוני זוהר מכנה את רמ"ח המצוות "רמ"ח איברי המלך": הן רצון ה' עצמו, כשם שהאיברים מוציאים לפועל את רצונו של מי שהם שייכים לו.

19 וזהו שאמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] יפה שעה⁸⁹ אחת⁹⁰ כו' [ועמ"ש מזה בפ' יתרו ע"פ זכור את יום השבת⁹¹ בענין איהו וחיותו חד כו']

וזהו שאמרו רז"ל: "יפה שעה אחת" וכו'. [וראו מה שנכתב על כך בפרשת יתרו, על הפסוק "זכור את יום השבת", בענין "הוא וחיותו אחד" וכו'];

הדברים מסבירים את דברי המשנה: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא". רק כאן הנשמה קשורה לרצונו של ה' עצמו. ההערה שבסוגריים מרובעים מפנה למאמר על "זכור את יום השבת" בפרשת יתרו, העוסק ב"הוא וחיותו אחד".

ועמ"ש ע"פ וישב יעקב⁹² בפ"י טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף.⁹³ וממ"ש כאן יובן יותר מש"ש [מה שכתוב שם]:

וראו מה שנכתב על הפסוק "וישב יעקב", בביאור "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף". וממה שנכתב כאן יובן טוב יותר מה שנכתב שם].

הדברים מפנים גם למאמר על "וישב יעקב", העוסק בפסוק "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף", ומוסיפים שהביאור כאן מאיר את מה שנכתב שם.

קטע 4 • 201-27

מספר שאין אפשרות למנותו

20 ג וזהו ומספר את רובע ישראל. כי הנה כתיב והיה מספר בניי [בני ישראל] כחול הים⁹⁴ אשר לא ימד ולא יספר ובגמ' [ובגמרא] (יומא כ"ב א')

3. וזהו [פירוש] "ומספר את רובע ישראל". הרי כתוב: "והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא ייספר"; ובגמרא (יומא כ"ב א')

סעיף 3 עובר לחלקו השני של הפסוק: "ומספר את רובע ישראל". הושע מבטיח שישראל יהיו כחול הים, "אשר לא ימד ולא ייספר", והגמרא ביומא דנה בפסוק הזה.

רמי אהדדי כתיב והיה מספר וכתוב אשר לא ימד ולא יספר⁹⁵ ומשני כאן כשעושים רצונו של מקום כו'. ולבאר הענין צריך להבין מהו כחול הים.

הגמרא מעמידה את הפסוקים זה מול זה: כתוב "והיה מספר", וכתוב "אשר לא ימד ולא יספר"; והיא מתרצת: כאן כשעושים רצונו של מקום וכו'. כדי לבאר את הענין, צריך להבין מה פירוש "כחול הים".

הגמרא שואלת כיצד הפסוק מדבר על "מספר" ישראל, וכו' בזמן אומר שאי אפשר למנות אותם, ומשיבה שכאשר ישראל עושים את רצונו של מקום, הם למעלה ממניין. כדי לבאר זאת, אדמו"ר הזקן שואל תחילה מדוע ישראל נמשלו דווקא לחול.

כי הנה סביב הימים והנהרות הקרקע הוא חול שהוא יבש ומפורד לחלקים משא"כ שאר עפר הארץ הם רגבי אדמה לחים ומדובקי [ומדובקים] קצת.⁹⁶

הנה סביב הימים והנהרות הקרקע היא חול, שהוא יבש ומפורד לחלקים; ואילו שאר אדמת הארץ עשויה רגבי אדמה לחים, הדבוקים זה לזה במידת מה.

החול מצוי סביב ימים ונהרות; הוא יבש ומורכב מגרגרים נפרדים, ואילו האדמה הרגילה לחה ומתגבשת לרגבים.

21 והיינו לפי שהמ"י אשר בימים ונהרות הם שואבים הלחלוחית מכל הקרקע שסביבם לכך נשאר כיבשות ופירוד והנמשל הוא בכללות חיות העולמות בדבר ה' ורוח פיו המהווה כל הנבראים מאין ליש.

הסיבה לכך היא שהמים שבימים ונהרות שואבים את הלחות מן הקרקע שסביבם, ולכן היא נשארת יבשה ומפוררת. הנמשל הוא חיות העולמות בכללותם, באמצעות דבר ה' ורוח פיו, המביאים את כל הנבראים לידי מציאות יש מאין.

המים שואבים את הלחות מן הקרקע הסמוכה להם, ומשאירים אותה יבשה ומפוררת. הנמשל הוא לחיות שה' מעניק לעולמות בכללותם באמצעות דברו ורוח פיו, שבוראים הכול יש מאין.

הנה כתיב ויעש את הים כו' עומד על שני עשר בקר⁹⁷ כו' והים עליהם מלמעלה (במלכים א' סי' ז')

והנה כתוב: "ויעש את הים" וכו', "עומד על שנים עשר בקר" וכו', "והים עליהם מלמעלה" (מלכים א', פרק ז').

הכיור הגדול שעשה שלמה לבית המקדש, המכונה "הים", עמד על שנים עשר בקר מנחושת, והים הוצב מעליהם (מלכים א', פרק ז').

פ"י לפי שבח"י הים עומד מלמעלה בריחוק מקום לכך נעשו י"ב בקר⁹⁸ בח"י פירוד והתחלקות במספר י"ב והוא

כלומר, מכיוון שבחינת הים עומדת למעלה, במרחק, נעשו שנים עשר בקר — בחינת פירוד והתחלקות למספר שנים עשר. והיינו

מכיוון שהי"ם עמד למעלה ונפרד מהם, הבקר שמתחתיו היו שנים עשר, נפרדים ומחולקים. מה שנמשך ממקור שנמצא הרחק למעלה נעשה לריבוי ולחלוקה.

כי התהוות מאין ליש במדת מלכותו ית' המתנשא מימות עולם⁹⁹ ומלכותך מלכות כל עולמים¹⁰⁰ וגוי.

שהתהוות יש מאין היא באמצעות מידת מלכותו ית', המתנשא מימות עולם, ו"ומלכותך מלכות כל עולמים" וגוי.

כך הוא גם בבריאה: הדברים מתהווים יש מאין באמצעות מלכות ה', מלכותו, שעליה נאמר בתפילה "המתנשא מימות עולם" ובתהילים "ומלכותך מלכות כל עולמים".

22 ולפי שהוא רם ומתנשא¹⁰¹ מהם נעשו בחי' עם מלשון עוממות דברים זרים ונפרדים כי אין מלך בלא עם^{102, 103} והתהוותם בבחי'

ומכיוון שהוא רם ונישא מהם, הם נעשו בבחינת "עם", מלשון "עוממות" — דברים זרים ונפרדים; שהרי אין מלך בלא עם. והתהוותם היא בבחינת

מכיוון שהמלך נישא מעל נתיניו, הם נעשים "עם" — מילה שהאדמו"ר הזקן קושר ל"עוממות", כלומר דברים זרים ונפרדים. "אין מלך בלא עם": המלכות זקוקה לנתינים שהם נפרדים מן המלך.

עם הוא מבחי' התנשאות המלך עצמו ממילא יורדים להיות בבחי' עם וכמשל המלך היושב על כסאו שמחמת זה זעים ונרתעים הכל מלפניו ונעשים שפלים לפניו.

"עם" נובעת מהתנשאותו של המלך עצמו; ממילא הם יורדים להיות בבחינת עם. זהו כמשל המלך היושב על כסאו, שבעקבות זאת הכול זעים ונרתעים מלפניו ונעשים שפלים לפניו.

היותם "עם" נובעת מהתנשאותו של המלך עצמו. כשהמלך יושב על כסאו, הכול זעים ונרתעים מלפניו וחשים שפלים לפניו, וכך הם נעשים נתיניו הנפרדים.

23 ולכן מבחי' מלכותו ית' שהוא בחי' א"ס ותכלית נעשו ונתהוו עולמות בעלי גבול בבריאה יצירה עשייה גי' בבחי' א"ס ותכלית כמ"ש היש מספר לגדודיו¹⁰⁴

לכן, מבחינת מלכותו יתברך, שהיא בחינה שאין לה סוף וגבול, נעשו והתהוו עולמות בעלי גבול בבריאה, ביצירה ובעשיה, שגם הם בבחינה שאין לה סוף וגבול, כמו שנאמר: "היש מספר לגדודיו?"

מלכות ה', שאין לה סוף וגבול, מביאה לידי התהוות עולמות בעלי גבול — העולמות בריאה, יצירה ועשיה — שגם מספרם אינו מוגבל: "היש מספר לגדודיו?"

אלא מפני שהם חיים וקיימים מבחינת התנשאות מלכותו ית' המתנשא מימות עולם. לכן יורדים בבחי' פירוד והתחלקות לכמה מינים ממינים שונים.

אלא, מכיוון שהם חיים וקיימים מבחינת התנשאות מלכותו יתברך, "המתנשא מימות עולם", הם יורדים אפוא לבחינה של פירוד והתחלקות לסוגים רבים ומגוונים.

מכיוון שעולמות אלה חיים מהתנשאות מלכות ה', המרוממת מעליהם, הם יורדים למצב של פירוד והתחלקות לסוגים רבים ושונים.

אך איך הם מקבלים חיותם ממדת מלכותו ית' והוא מתנשא מהם הנה באמת על זה כתיב

אך כיצד הם מקבלים את חיותם ממדת מלכותו יתברך, בשעה שהוא מתנשא מעליהם? על כך נאמר לאמיתו של דבר:

אם הי' מרומם מעל העולמות, כיצד הם מקבלים חיות ממלכותו? התשובה נמצאת בפסוק שיובא להלן.

כי שמש ומגן¹⁰⁵ הי' אלקים והוא כח אלהי שהוא כל יכול והן הן גבורותיו¹⁰⁶ כו'.

"כי שמש ומגן הוי' אלקים" — כלומר, הכוח האלוקי שהוא כל יכול, וי"הן הן גבורותיו וכי'.

"כי שמש ומגן הוי' אלקים": כפי שמוסבר בתניא, הי'מגן הוא הכוח האלוקי שמסתיר את אור ה"שמש", כדי שהנבראים יוכלו לשאת אותו. כוח ההסתרה הזה הוא חלק מיכולתו האינסופית של הי' — "גבורותיו".

24 וכמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] חלק בי¹⁰⁷ אך דרך כלל ההתנשאות הוא בחי' הסתלקות שלא ירד החיות אליהם כל כך.

כפי שמוסבר בספר של בינונים, חלק שני. אבל באופן כללי, ההתנשאות היא בחינה של הסתלקות, כך שהחיות אינה יורדת אליהם במידה רבה כל כך.

הדבר מוסבר בחלק השני של התניא, המכונה כאן ספר של בינונים. באופן כללי, "התנשאותו" של הי' פירושה הסתלקות: החיות שלו אינה יורדת אל העולמות במלואה.

והוא כמשל המים ששואבין אליהם הלחלוחית ונעשה על שפתו חול בחי' פירוד כני"ל והנה בחי' מספר הזה אינו מספר ממש

הדבר דומה למשל המים, השואבים אליהם את הלחלוחית, ועל שפתם נוצרת חול — בחינה של פירוד, כפי שהוזכר לעיל. והנה, בחינת המספר הזאת אינה מספר ממש,

הדבר תואם את משל המים השואבים אליהם את הלחלוחית, ובעקבות זאת נשאר חול על השפה. הי'מספר" שנוצר אינו מספר ממש.

כדכתיב היש מספר וגוי' אלא שהוא נק' בגדר מספר מפני שהוא מפורד ולחלקים ויכול לחול עליו שם מספר

כמו שכתוב: "היש מספר וגוי"; אלא שהיא נקראת בגדר מספר משום שהיא מפורדת ומפורדת לחלקים, ואפשר להחיל עליה את שם המספר;

כפי שמראה הפסוק "היש מספר לגדודיו?", אי אפשר באמת למנות את הנבראים. הם נקראים "מספר" רק משום שהם מפורדים ונפרדים, כך שאפשר להחיל עליהם את מושג המניין.

אבל אינו מספר ממש כי לא יספר מרוב כמשל חול הים אשר לא יספר¹⁰⁸ מרוב רק הוא בגדר ובחי מספר מפני שמפורד לחלקים וכיון שכל חלק נפרד ונבדל לעצמו יחול עליו שם מספר:

אבל אין זה מספר ממש, שהרי אי אפשר למנות מרוב ריבויים, כמו במשל חול הים, שאי אפשר למנותו מרוב ריבוי. הוא רק בגדר ובכחינת מספר משום שהוא מפורד לחלקים, ומכיוון שכל חלק נפרד ומוכחן לעצמו, אפשר להחיל עליו את שם המספר.

בדומה לחול הים, שאי אפשר למנותו מרוב ריבוי, הנבראים אינם נמנים ממש; הם נכללים בגדר המספר רק משום שכל אחד מהם הוא חלק נפרד בפני עצמו.

25 והנה כתיב והיה מספר בני ישראל שבני ישראל הם העושים בחינת מספר שהם הם הממשיכים בחי מלכותו ית' להיות מלכותו מלכות כל עולמים.

והנה כתוב: "ויהיה מספר בני ישראל". בני ישראל הם עצמם היוצרים את בחינת המספר, שכן הם הממשיכים את בחינת מלכותו יתברך, כדי שמלכותו תהיה "מלכות כל עולמים".

את דברי הושע "ויהיה מספר בני ישראל" דורשים במשמעות "ישראל עושים את המספר": הם ממשיכים את מלכות ה' אל תוך העולמות, כך שמלכותו נעשית "מלכות כל עולמים".

והיינו ע"י מצות מעשיות שנקראים מצות המלך¹⁰⁹ [ועמ"ש מזה ג"כ לעיל פ' במדבר סד"ה והיה מספר בני ישראל מספר היינו בחי המצות כו' ע"ש].

הדבר נעשה באמצעות המצוות המעשיות, הנקראות "מצוות המלך" [ועיינו גם במה שנכתב על כך לעיל, בפרשת במדבר, בסוף המאמר המתחיל "ויהיה מספר בני ישראל": "מספר" הוא בחינת המצוות וכו'; עיינו שם].

הם עושים זאת באמצעות המצוות המעשיות, הנקראות "מצוות המלך". ההפניה שבסוגריים המרובעים היא למאמר קודם בפרשת במדבר על פסוק זה, שבו מוסבר כי "מספר" הוא המצוות.

26 ולכן אומרים לפני כל מצוה בא"י [ברוך אתה ה'] אלהינו מלך העולם שהוא המשכת אור א"ס ב"ה להיות מלך העולם כנ"ל. כמ"ש במ"א.

לכן לפני כל מצווה אומרים: "ברוך אתה ה', אלקינו מלך העולם" — כלומר, ממשיכים את אור אין סוף ברוך הוא, כדי שיהיה מלך העולם, כפי שנתבאר לעיל; וכפי שמוסבר במקום אחר.

לכן בכל ברכה על מצווה נאמר "מלך העולם": המצווה ממשיכה את אור אין סוף לעולם, כך שה' נעשה מלך העולם.

ולפי שהיא המשכת אור א"ס ב"ה ממש לכן אינו רק בגדר מספר ואינו מספר ממש.

ומכיוון שזו המשכה של אור אין סוף ברוך הוא עצמו, היא רק בגדר מספר, אך אינה מספר ממש.

מכיוון שהמצווה ממשיכה את אור אין סוף עצמו, התוצאה היא רק "בגדר מספר", ולא מספר ממש ומוגבל.

27 וזהו אשר לא ימד ולא יספר כשעושי רצונו של מקום כנ"ל. דהיינו כשממשיכין רצון העליון במעשה המצות שהוא אור א"ס ב"ה והיינו על ידי שמחה של מצוה מנקודת פנימית הלב.

וזהו [פירוש] "אשר לא ימד ולא יספר" — "כשעושי רצונו של מקום", כנזכר לעיל; כלומר, כשממשיכים את הרצון העליון, שהוא אור אין סוף, ברוך הוא, באמצעות קיום המצוות. והמשכה זו נעשית על ידי שמחת המצווה, הנובעת מנקודת הלב הפנימית.

כעת מובנת תשובת הגמרא: ישראל "אינם ניתנים למדידה ולמניין" כאשר הם עושים את רצונו של מקום וממשיכים את הרצון העליון, אור אין סוף, באמצעות המצוות. הדבר נעשה באמצעות שמחת המצווה, הנובעת מנקודת הלב הפנימית.

וכדכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב וכתוב תחת אשר לא עבדת ¹¹⁰ את ה' אלהיך בשמחה וטוב ללב מרוב כל פי מרוב כל

כמו שכתוב: "פקודי הוי' ישרים משמחי לב"; וכן כתוב: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב ללב מרוב כל". פירוש "מרוב כל"

שני פסוקים קושרים את המצוות לשמחה: "פקודי הוי' ישרים משמחי לב", והתוכחה על כך שלא עבדו את ה' "בשמחה ובטוב ללב מרוב כל".

היינו בלי גבול למעלה עד אין קץ ¹¹¹ ולמטה עד אין תכלית בבחי' א"ס כנ"ל (ועמ"ש מזה בד"ה מנורת זהב ובד"ה צו את בני ישראל) כו' את קרבני לחמי גבי הקטר חלב התמיד.

הוא ללא גבול: למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית, בבחינת אין סוף, כנזכר לעיל. (וראו מה שנכתב על כך במאמר הפותח במילים "מנורת זהב", ובמאמר הפותח במילים "צו את בני ישראל" וגו', "את קרבני לחמי", בעניין הקטרת חלב התמיד.)

"מרוב כל" פירושו שמחה ללא גבול, "למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית" — בחינת אין סוף. הסוגריים מפנים למאמרים "מנורת זהב" ו"צו את בני ישראל... את קרבני לחמי", העוסק בהקטרת חלבי קרבן התמיד.

ועמ"ש מענין פי' עושי רצונו של מקום בפי' שלח ע"פ מקושש עצים. ועמ"ש מענין שמחה של מצוה בביאור ע"פ צאינה וראינה ¹¹² כו' בעטרה שעטרה לו אמו. ¹¹³

וראו מה שנכתב על פירוש "עושי רצונו של מקום" בפרשת שלח, על הפסוק "מקושש עצים". וראו מה שנכתב בעניין שמחת המצווה בביאור על הפסוק "צאינה וראינה" וגו', "בעטרה שעטרה לו אמו".

הם מפנים גם למאמר על "מקושש עצים" בפרשת שלח, העוסק ב"עושי רצונו של מקום", ולביאור על "צאינה וראינה... בעטרה שעטרה לו אמו", העוסק בשמחת המצווה.

ומזה יובן איך ע"י שמחה של מצוה ממשיכים כתר דמלי הנקי רצונו של מקום מבחי ומדרגה היותר עליונה וזהו עושין רצונו כו' ע"ד ועשיתם אתם כאלו עשאוני¹¹⁴

מכאן יובן כיצד על ידי שמחת המצווה ממשיכים את כתר של מלכות, הנקרא "רצונו של מקום", מן הבחינה והמדרגה העליונה ביותר. וזהו "עושין רצונו" וגו', בדומה ל"ועשיתם אתם" — כאילו עשאוני.

באמצעות שמחת המצווה ממשיכים את כתר של מלכות, ה"כתר" של המלכות, הנקרא "רצונו של מקום", מן המדרגה העליונה ביותר. במילים "ועשיתם אתם" המילה "אתם" נקראת כמשמעות "אתם" — בני האדם; וכדברי זוהר, מי שמקיים את המצוות כאילו "עשה אותי".

וזהו את רבע ישראל¹¹⁵ חלק הדי בחי אף עשיתיו שם הוא גלוי רצון העליון דייקא כנ"ל.

וזהו "את רבע ישראל": הרבע, החלק הרביעי, הוא בחינת "אף עשיתיו", ושם מתגלה דווקא הרצון העליון, כנזכר לעיל.

אם כן, "רבע ישראל" הוא החלק הרביעי, בחינת "אף עשיתיו" — מדרגת העשייה, שבה מתגלה הרצון העליון.

וגם רבע מלשון ארבעה כי בזה נכלל כל די בחינות מחשבה דבור ומעשה ורצון. ובזה יובן דכתיב מי מנה עפר יעקב ומספר וגו'

"רבע" הוא גם מלשון "ארבעה", כי בכך נכללות כל ארבע הבחינות: מחשבה, דיבור, מעשה ורצון. ועל פי זה יובן מה שכתוב: "מי מנה עפר יעקב ומספר" וגו':

"רבע" פירושו גם "ארבעה", מפני שבמעשה המצווה נכללות כל ארבע הבחינות: מחשבה, דיבור, מעשה ורצון. כך יובן גם תחילת הפסוק: "מי מנה עפר יעקב ומספר".

דמה שכתב ומספר קאי על מי מנה כלומר שאין מספר ואעפ"כ [ואף על פי כן] ומספר כתיב דמשמע שיש מספר

הרי "ומספר" מוסב על "מי מנה", כלומר, שאין מספר; ואף על פי כן כתוב "ומספר", שמשמעו שיש מספר.

"ומספר" ממשיך את השאלה "מי מנה", שמשמעותה שאין לישראל מספר. ואף על פי כן כתובה המילה "ומספר", כאילו יש להם מספר.

אלא הענין כנ"ל שהוא בגדר מספר ואינו מספר ממש לפי שהוא המשכת רצון העליון את רבע ישראל כנ"ל בחי עשיתיו כנ"ל¹¹⁶

אלא הענין הוא כפי שנאמר לעיל: הוא בגדר של מספר, אך אינו מספר ממש, משום שהוא המשכת הרצון העליון, "רבע ישראל", כפי שנאמר לעיל — בחינת "עשיתיו", כפי שנאמר לעיל.

שני הדברים נכונים: ישראל הם בגדר מספר, אך אינם נמנים באמת, משום שמה שהם ממשיכים הוא הרצון העליון, "רבע ישראל", בחינת "עשיתיו".

התורה ויחודא עילאה

28 ד והנה כ"ז [כל זה] הוא בחינת יחודא תתאה במעשה המצות להמשיך רצון העליון בבחינת מספר בחי עשיתיו כנ"ל

4. כל האמור עד כאן הוא בחינת יחודא תתאה בעשיית המצוות, כדי להמשיך את הרצון העליון בבחינת מספר, בבחינת "עשיתיו", כפי שנתבאר לעיל.

סעיף 4 מסכם: כל מה שנאמר עד כאן הוא בחינת "יחודא תתאה", המתממשת באמצעות המצוות, הממשיכות את הרצון העליון אל בחינת "מספר", בחינת "עשיתיו".

אך תלמוד תורה כנגד כולם^{118, 117} שהוא בחינת יחודא עילאה וזהו מי מנה עפר יעקב¹¹⁹ כי עפר אינו בגדר מספר כלל והוא בחי תלמוד תורה לפי

אך "תלמוד תורה כנגד כולם", שכן זו בחינת יחודא עילאה. וזהו "מי מנה עפר יעקב?": העפר אינו שייך כלל לגדר של מספר, והוא בחינת תלמוד תורה, משום ש

לימוד התורה, לעומת זאת, "כנגד כולם", כפי שאומרת המשנה, משום שהוא בחינת "יחודא עילאה". זהו חלקו הראשון של הפסוק: "מי מנה עפר יעקב?" — אי אפשר למנות את העפר כלל, והוא מסמל את לימוד התורה.

שהוא רצונו ית' ממש ולכך הוא בחי יחו"ע [יחודא עילאה] בחי ביטול לאור א"ס ב"ה ממש ויחוד חב"ד [חכמה בינה ודעת] בחב"ד [בחכמה בינה ודעת] כו'. ומתניתא מלכתא כנ"ל.

היא רצונו ית' ממש; ולכן היא בחינת יחודא עילאה, בחינת ביטול לאור אין סוף ממש, וייחוד חב"ד בחב"ד וכו'. ו"מתניתא מלכתא", כפי שנתבאר לעיל.

התורה היא רצונו של ה' עצמו, ולכן היא מביאה לידי יחודא עילאה, שבו האדם בטל לחלוטין לאור אין סוף, ולייחוד חכמה, בינה ודעת עם חכמה, בינה ודעת: השכל של הלומד עם החכמה האלוהית שהוא לומד. הטקסט מוסיף את האמירה "מתניתא מלכתא" — המשנה היא מלכה.

ואינו בגדר מספר כלל (ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע¹²⁰ כפי עת לכל חפץ תחת השמים יעו"ש [יעויין שם]).

ואינה שייכת כלל לגדר של מספר (וראו לעיל במאמר המתחיל "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע", בפירוש "עת לכל חפץ תחת השמים"; עיינו שם).

התורה אינה שייכת כלל לגדר של מספר. ההערה הארוכה שנפתחת כאן מפנה תחילה למאמר "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע", שבו מוסבר הפסוק מקהלת "עת לכל חפץ תחת השמים".

ומזה יובן יותר מש"כ [מה שכתוב] דהתורה נקי עפר שאינו בגדר מספר כלל שהוא גוש אחד שלכך כל העוסק בתורת עולה¹²¹ כאילו הקריב עולה¹²² אף שעוסק בעידנא דלאו זמן הקרבה הוא כלל משא"כ במצות עצמן

ומכאן יובן יותר מה שכתוב שהתורה נקראת "עפר", שאינו שייך כלל לגדר של מספר, מפני שהוא גוש אחד. לכן "כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה", אף שהוא עוסק בה בזמן שאינו זמן הקרבת קרבנות כלל; מה שאין כן המצוות עצמן,

כך מוסבר מדוע התורה נקראת "עפר": העפר הוא גוש אחד, שאין בו יחידות נפרדות. לכן אומרת הגמרא שהעוסק בהלכות קרבן עולה כאילו הקריב עולה, גם כשאין זה זמן הקרבת קרבנות.

שהם בחיי התחלקות בזמן פלוני עת לכל חפץ¹²³ כו' והיינו לפי שהתורה היא בחיי רעוא דכל רעוין ועמ"ש עוד מזה בד"ה כי ביום הזה יכפר.¹²⁴

שהן בחינת התחלקות לזמנים מסוימים, "עת לכל חפץ" וכו'. והיינו משום שהתורה היא בחינת "רעוא דכל רעוין". ועיינו עוד בזה במאמר המתחיל "כי ביום הזה יכפר".

המצוות עצמן מתחלקות לפי זמנים, לכל מצווה זמנה, "עת לכל חפץ". התורה היא למעלה מן הזמן, משום שהיא "רעוא דכל רעוין" — מקורם של כל הרצונות הפרטיים של ה'. הטקסט מפנה גם למאמר "כי ביום הזה יכפר".

וזהו קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך¹²⁵ שע"י המצות הוא עדיין בחיי קדושין ואירוסין וארשתין לי כו' אך ע"י התורה הוא בחיי ההמשכה בבחי' פנימית וידעת את^{126, 127} ה'

וזהו "קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך": באמצעות המצוות עדיין מדובר בבחינת קידושין ואירוסין, "וארשתין ליי" וכו'; ואילו באמצעות התורה נמשכת ההשפעה בבחינת פנימיות, "וידעת את הוי".

לכן בתפילת שבת והג מבקשים: "קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך". "קדשנו" מזכיר קידושין: המצוות דומות לאירוסין, "וארשתין ליי", ואילו התורה היא הייחוד הפנימי, "וידעת את הוי".

והענין אפשר לומר כי עם היות שע"י המצות נמשך בחיי גילוי רצון העליון בנפש ובחי' אהבה רבה ואפשר לומר שהעניין הוא כך: אף שעל ידי המצוות נמשכת בנפש בחינת גילוי הרצון העליון, וכן בחינת אהבה רבה,

אדמו"ר הזקן מציע הסבר: המצוות אכן ממשיכות אל הנפש את הרצון העליון, ועמו גם את בחינת אהבה רבה.

אך כי גם ברצון עליון יש ג"כ בחיי חיצוניות ופנימיות כמ"ש במ"א ע"פ ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים כו' וכך ג"כ בגילוי האה"ר [האהבה רבה] בנפש יש ג"כ ב' בחיי האי כמ"ש¹²⁸

אך גם ברצון העליון יש בחינה של חיצוניות ופנימיות, כפי שמוסבר במקום אחר על הפסוק "ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים" וכו'. כך גם בגילוי האהבה הגדולה בנפש יש שתי בחינות. הראשונה, כפי שכתוב,

גם ברצון העליון עצמו יש חיצוניות ופנימיות, כפי שעולה מן הפסוק במשלי "ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים". גם באהבה הגדולה שבנפש יש שתי בחינות.

כי עם קשה עורף הוא¹²⁹ כדלעיל וזהו הנמשך ע"י המצות והב' כמ"ש מה יפית ומה נעמת¹³⁰ אהבה בתענוגים והמשכת בחיי אהבה בתענוגים שרשו מבחינת פנימית הרצון עליון ונמשך ע"י התורה.

"כי עם קשה עורף הוא", כפי שהוסבר לעיל, וזו הבחינה הנמשכת באמצעות המצוות. והשנייה, כפי שכתוב, "מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים"; שורש המשכת הבחינה של "אהבה בתענוגים" הוא בפנימיות הרצון העליון, והיא נמשכת באמצעות התורה,

הבחינה הראשונה היא האהבה המרומזת ב"עם קשה עורף" — רצון שלמעלה מטעם ודעת, הנמשך באמצעות המצוות. השנייה היא "אהבה בתענוגים" (שיר השירים ז, ז), ששורשה בפנימיות הרצון העליון, בתענוג של ה', והיא נמשכת באמצעות התורה.

כדכתיב ושעשועי את בני¹³¹ אדם וזהו חכמת אדם תאיר פניו¹³² פניו היינו בחינת פנימית וכמ"ש ע"פ חכלילי עינים¹³³ מיין¹³⁴ שיש בחינת אהבה רבה ולמעלה ממנה הוא אהבה בתענוגים ועמ"ש בד"ה מה טובו בענין מצות ותורה ומ"ש בד"ה לא הביט און ביעקב)

כפי שכתוב, "ושעשועי את בני אדם". וזהו "חכמת אדם תאיר פניו": "פניו" הם בחינת הפנימיות. וכפי שמוסבר על הפסוק "חכלילי עינים מיין", יש בחינה של אהבה רבה, ולמעלה ממנה אהבה בתענוגים. ועיינו כמה שנכתב במאמר המתחיל "מה טובו" בענין המצוות והתורה, ובמה שנכתב במאמר המתחיל "לא הביט און ביעקב".

התורה היא "ושעשועי את בני אדם" של ה', ו"חכמת אדם תאיר פניו": "פניו" רומז לפנימיות. הסוגריים מסתיימים בהפניות למאמרים על "חכלילי עינים מיין", "מה טובו" ו"לא הביט און ביעקב".

אך הדרך שיזכה האדם לאור התורה בבחינת יחודא עילאה הוא ע"י בחיי יעקב מדת הרחמים

אך הדרך שבה אדם זוכה לאור התורה בבחינת יחודא עילאה היא באמצעות בחינת יעקב, מדת הרחמים,

כיצד אדם מגיע לאור התורה בבחינת יחודא עילאה? באמצעות מידתו של יעקב, מדת הרחמים.

דהיינו לעורר רחמים רבים על נפשו בקביעת עתים כנודע שעת רצון הוא בחצות¹³⁵ וכן בשעת התפילה.¹³⁶

כלומר, לעורר רחמים רבים על נפשו באמצעות קביעת זמנים קבועים; כידוע, חצות הלילה הוא עת רצון, וכן שעת התפילה.

הכוונה היא לעורר רחמים רבים על נפשו בזמנים קבועים, ובעיקר בחצות הלילה, שהוא עת רצון, וכן בשעת התפילה.

כי הנה יש בסדר התפילה ופסוקי דזמרה פסוקי דרחמי¹³⁷ ואזי הוא עת רצון לעורר רחמים על נפשו.

שהרי בסדר התפילה ובפסוקי דזמרה יש פסוקי רחמים, ואזי היא עת רצון לעורר רחמים על נפשו.

בסדר התפילה, פסוקי דזמרה כוללים פסוקים המדברים על רחמי ה'; אמירתם היא עת רצון לעורר רחמים על נפשו.

וזהו מדתו של יעקב יי עקב שהוא ענין הרחמנות על בחי' יו"ד חכמה עילאה שנפלה וירדה לבחי' עקב כנ"ל.

וזו מידתו של יעקב: יי עקב, כלומר רחמים על בחינת היו"ד, חכמה עילאה, שנפלה וירדה לבחינת עקב, כפי שהוסבר לעיל.

את השם יעקב דורשים כ"י עקב: רחמים על היו"ד, חכמה עילאה, שנפלה וירדה למדרגת "עקב", המקום הנמוך ביותר.

והנה מדתו של יעקב מברייח¹³⁸ מן הקצה אל הקצה¹³⁹ להקים מעפר דל.¹⁴⁰ ולהעלות בבחי' יחודא עילאה כמ"ש במ"א

והנה מידתו של יעקב "מברייח מן הקצה אל הקצה", כדי להקים מעפר דל ולהעלותו לבחינת יחודא עילאה, כפי שמוסבר במקום אחר.

מידתו של יעקב דומה לברייח התיכון שבמשכן, המברייח מקצה אל קצה ומחבר את הקצה התחתון לעליון. היא "מקימה מעפר דל" ומעלה את הנפש לבחינת יחודא עילאה.

(וגם פי עפר כמ"ש ונפשי כעפר לכל¹⁴¹ תהיה¹⁴² ועייז פתח לבי בתורתך ועמ"ש מזה בפי ויקהל ע"פ קחו מאתכם תרומה כו' וגם כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] כך היא דרכה של תורה¹⁴³ פת במלח תאכל¹⁴⁴ כו' ועל הארץ תישן).

(וכן גם משמעות "עפר" היא כפי שנאמר: "ותהי נפשי כעפר לכל", ועל ידי כך "פתח לבי בתורתך"; ראו מה שנכתב על כך בפרשת ויקהל, על הפסוק "קחו מאתכם תרומה" וכו'; וכן כדברי חז"ל: "כך היא דרכה של תורה: פת במלח תאכל" וכו', "ועל הארץ תישן").

"עפר" מזכיר גם את התפילה "ותהי נפשי כעפר לכל", שלאחריה נאמר "פתח לבי בתורתך": הענווה פותחת את הלב לתורה. בדומה לכך, המשנה אומרת שדרכה של תורה היא "פת במלח תאכל... ועל הארץ תישן".

אך אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] **כל העוסק בתורה לבד¹⁴⁵ כו' אלא צריך להיות תורה עם גמילות חסדים**

אך חז"ל אמרו: **"כל העוסק בתורה לבד" וכו'; אלא צריך שתהיה תורה יחד עם גמילות חסדים.**

אולם חז"ל מזהירים מפני מי שעוסק בתורה בלבד; התורה צריכה לבוא יחד עם מעשי חסד.

ולכן כתיב ומספר את רבע ישראל¹⁴⁶ בחיי עשיתיו במעשה המצוות ומעשה הצדקה הנק' בשם מצוה סתם¹⁴⁷ ששקולה כנגד כל המצוות¹⁴⁸ והוא ענין גמילות חסדים. ועמ"ש בד"ה כי תשמע בקול¹⁴⁹ גבי לשמור את כל מצותיו.

לכן נאמר "ומספר את רבע ישראל" — כחינת "עשיתיו", בקיום המצוות ובמעשה הצדקה, הנקראת בשם "מצווה" סתם, שכן היא שקולה כנגד כל המצוות; וזהו ענין גמילות חסדים. וראו מה שנכתב במאמר הפותח במילים "כי תשמע בקול", בענין "לשמור את כל מצותיו".

זו הסיבה שהפסוק ממשיך: "ומספר את רבע ישראל" — המצוות, ובייחוד הצדקה, שהירושלמי מכנה "המצווה" סתם, והגמרא אומרת שהיא שקולה כנגד כל המצוות. הצדקה היא מעשה של גמילות חסדים.

(ועי' בזהר משפטים דק"ה בפ"י מי מנה כו' ומספר¹⁵⁰ כו' והיינו ג"כ ענין יחודא עילאה ויחודא תתאה) [תתאה] כי מי היינו יחוד חו"ב [חכמה ובינה] אאלפך חכמה¹⁵¹ אאלפך בינה¹⁵² כו'

(וראו בזהר, משפטים, דף ק"ה, בפירוש "מי מנה" וכו', "ומספר" וכו'. גם זה ענין יחודא עילאה ויחודא תתאה: "מי" הוא ייחוד חכמה ובינה, "אאלפך חכמה, אאלפך בינה" וכו';

בפסקה מוסגרת זו מובא בזהר, משפטים, הדורש את שני חלקי הפסוק כעוסקים בשתי בחינות של ספירה. אדמו"ר הזקן קושר אותן ליחודא עילאה וליחודא תתאה: "מי" הוא ייחוד חכמה ובינה, כפי שנאמר אצל אליהוא "אאלפך חכמה", וכפי שחז"ל דורשים את האות אל"ף במשמעות של לימוד בינה.

מספר היינו יחוד המדות והדבור והוא ענין יעשה שלום לי שלום יעשה לי¹⁵³ ועמ"ש ע"פ אלה פקודי המשכן. משכן העדות כו'. ובביאור ע"פ ונקדשתי בתוך בני ישראל.

"מספר" הוא ייחוד המדות והדיבור, וזהו ענין "יעשה שלום לי, שלום יעשה לי". וראו מה שנכתב על הפסוק "אלה פקודי המשכן, משכן העדות" וכו', וכן בביאור על הפסוק "ונקדשתי בתוך בני ישראל".

"מספר" הוא ייחוד המדות עם הדיבור. זהו כפל ה"שלום" בישעיהו כ"ז, ה': "יעשה שלום לי, שלום יעשה לי". כאן מופנים הלומדים למאמרים על "אלה פקודי המשכן" ועל "ונקדשתי בתוך בני ישראל".

ולפמשי"כ [ולפי מה שכתוב] בפרדס ערך מי¹⁵⁴ י"ל [יש לומר] שזהו ענין שער החמשים מנשי"ב [מני שערי בינה] שבו ניתנה תורה בחג השבועות וא"ש [ואתי שפיר] דמי מנה עפר יעקב קאי על התורה כו' ועמ"ש בביאור מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה]¹⁵⁵ בשעה שהקדימו ישראל נעשה כו'

ולפי מה שנכתב בפרדס, בערך "מי", אפשר לומר שזהו ענין השער החמשים משערי בינה, שבו ניתנה התורה בחג השבועות; וכך מוכן ש"מי מנה עפר יעקב" מתייחס לתורה וכו'. וראו מה שנכתב בביאור מאמר חז"ל "בשעה שהקדימו ישראל נעשה" וכו',

בהמשך לערך "מי" בפרדס רימונים, מציע אדמו"ר הזקן ש"מי", שערכה בגימטריה חמשים, הוא השער החמשים משערי בינה, שדרכו ניתנה התורה בשבועות. על פי זה, "מי מנה עפר יעקב" מתייחס לתורה.

מי גילה כו' ועיין מה שכתוב בביאור ע"פ וספרתם לכם כו' תספרו חמשים יום.¹⁵⁶ וע' עוד מענין רובע ישראל בזהר פ' בלק (דף ר"י [רבינו יצחק] סע"ב [סוף עמוד ב] ודף ר"ד ע"א) ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] פ' שלח בענין ונסכו רביעית ההין:^{157, 158, 159}

"מי גילה" וכו'. וראו מה שנכתב בביאור על הפסוק "וספרתם לכם" וכו', "תספרו חמשים יום". וראו עוד בענין "רובע ישראל" בזהר, פרשת בלק (דף ר"י ע"ב ודף ר"ד ע"א), וכן לעיל בפרשת שלח בענין "ונסכו רביעית ההין".

הטקסט מפנה עוד לביאורים על "בשעה שהקדימו ישראל נעשה... מי גילה" ועל "תספרו חמשים יום", לזהר על פרשת בלק בענין "רובע ישראל", ולמאמר בפרשת שלח על הנסך בשיעור "רביעית ההין".

בעבודה

לפני קריאת שמע, בנו את האהבה החיצונית באמצעות התכונות בפסוקי דזמרה ובברכות, כדי להגיע לאהבה הפנימית המאחדת את הלב. בקיום הגשמי של המצווה, הניחו את רצונכם מפני רצון ה', וקיימו אותה בשמחה הנובעת מהנקודה הפנימית שבלב. קבעו זמנים, בחצות הלילה ובתפילה, לעורר רחמים על נשמתכם — זו הדרך לאור התורה; וצירפו ללימוד התורה מעשי חסד וצדקה.

שאלות לשיחה

1. מדוע המילה "אף" בפסוק "אף עשיתיו" רומזת לבחינה שלמעלה ממחשבה, דיבור ומעשה, ומדוע היא מופיעה לצד המעשה?
2. אם הנשמה כבר הייתה מאוחדת עם ה' ב"מחשבה" שלו, מה היא מרויחה בירידתה לגוף?
3. איך ייתכן שישאל הם גם "במספר" וגם "למעלה ממספר"? כיצד מסייעים הדימויים של החול ושל שנים-עשר הבקר להבין זאת?
4. מדוע לאהבה הפנימית שבלב אין מקבילה בצד הרע, ואילו לאהבה שנולדת מהשגה יש?
5. מדוע יש לצרף ללימוד התורה, שהוא יחודא עילאה, מעשי חסד וצדקה?

הערות

and fortifications, as until the Tent of Meeting stood, they would hear the sound of divine speech, and would lose control of their bowels in the halls of their palaces. That is what is written: "For who of all flesh who heard the voice of the living G-d... [has lived?]" (Deuteronomy 5:23). Rabbi Simon ... said: The divine speech would emerge

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

רבי אבהו דורש את הפסוק: הקדוש ברוך הוא יושב ומונה את "רביעיותיהם" של ישראל, וממתין לטיפה שממנה ייווצר צדיק. זו הגמרא שהטקסט מצטט "בסוף פרק ג בנידה (31a)".

Niddah 31a:20 נדה ל"א א:כ"י

דרש רבי אבהו: מאי דכתיב "מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל"? מלמד שהקדוש ברוך הוא יושב וסופר את רביעיותיהם של ישראל, מתי תבא טיפה שהצדיק נוצר הימנה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

רבי אבהו דורש את הפסוק: הקדוש ברוך הוא יושב ומונה את "רביעיותיהם" של ישראל, וממתין לטיפה שממנה ייווצר צדיק. זו הגמרא שהטקסט מצטט "בסוף פרק ג בנידה (31a)".

Niddah 31a:20 נדה ל"א א:כ"י

דרש רבי אבהו: מאי דכתיב "מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל"? מלמד שהקדוש ברוך הוא יושב וסופר את רביעיותיהם של ישראל, מתי תבא טיפה שהצדיק נוצר הימנה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

9 מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל

בפרשת בלק דורש המדרש את "מי מנה עפר יעקב" על המצוות הרבות מספור שישאל מקיימים בעפר, ואת "רובע ישראל" על ההמונים שיצאו מנשות יעקב, שחירו בהתלהבות אחר המצווה. (הערת קה"ת מציינת שהקטע מופיע ב"20:16).

Bamidbar Rabbah 20:19 במדבר רבה כ':י"ט

10 ומספר את רובע ישראל

על "יונתי תמתי" אומר המדרש שבלעם עצמו העיד על ישראל: "מי מנה עפר יעקב" — זהו מניינם, ו"מספר את רובע ישראל" — זהו סיכומם.

Shir HaShirim Rabbah 6:9:4 שיר השירים רבה ו':ט"ד

... אין תימר שאנו מעידין על עצמנו, והלא בלעם הרשע העיד בנו, דכתיב (במדבר כג, י'): מי מנה עפר יעקב זה מנינו, ומספר את רבע ישראל זה הסכום.

The Rabbis interpret the verse regarding those who departed from Egypt. "There are sixty queens," these are the six hundred thousand [men] from the age of twenty and above who departed [from Egypt]. "And eighty concubines," these are the eight hundred thousand Israelites from the age of twenty and below who departed. "And young women without number," there is no limit and no tally of the proselytes. Rabbi Berekhya said in the name of Rabbi Levi: The nations of the ... world have enumeration but do not have a tally. They

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

פסקה 1

1 מי מנה

הערת קה"ת מציינת שהמאמר נאמר בשנת תקע"ג (1802-03), ושנוסחים נוספים שלו נדפסו בספר המאמרים תקע"ג, חלק ב', עמ' 600; הנוסח הראשון שם הוא מרבי משה, בן אדמו"ר הזקן.

הערת קה"ת

המאמר הוא משנת תקס"ג. הנחות אחרות נדפסו בסה"מ תקס"ג ח"ב ע' תר. נוסח א' הוא מהר"מ בן אדה"ו. באוה"ת בלק ע' תתקפו נדפסו הגהות על הביאור דלהלן סח, ג — בכותרת: הגהות לד"ה מי מנה.

2 מי מנה עפר יעקב

ברכת בלעם לישראל: הם רבים מספור, כעפר. המאמר כולו מבאר פסוק זה.

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י'

מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כג, י'.

3 מי מנה עפר יעקב

לדברי המדרש, לפני שהוקם המשכן שרתה נבואה באומות העולם; משעמד, פסקה מהן הנבואה, ובלעם ניבא רק לטובתם של ישראל, בכרכות כגון "מי מנה עפר יעקב".

Vayikra Rabbah 1:12 ויקרא רבה א':י"ב

4 מי מנה עפר יעקב

יעקב התברך שורעו יהיה "כעפר הארץ", והמדרש אומר שברכה זו התקיימה בימי בלעם, שאמר: "מי מנה עפר יעקב".

Bamidbar Rabbah 2:12 במדבר רבה ב':י"ב

5 מי מנה עפר יעקב

משה, שאהב את ישראל, דימה אותם לכוכבים; בלעם, ששנא אותם, דימה אותם לעפר — "מי מנה עפר יעקב"; והושע דימה אותם לחול הים.

Bamidbar Rabbah 2:17 במדבר רבה ב':י"ז

6 מי מנה עפר יעקב

בסוף המדרש על "כתפוח בעצי היער" נאמר שהנבואה פסקה מאומות העולם לאחר שהוקם אוהל מועד, ושבלעם התנבא לטובתם של ישראל ומנה את ברכותיו, ובהן: "מי מנה עפר יעקב".

Shir HaShirim Rabbah 2:3:5 שיר השירים רבה ב':ג:ה'

... מה טבו אהליך יעקב, (במדבר כג, כא): לא הביט און ביעקב, (במדבר כג, כג): כי לא נחש ביעקב, (במדבר כג, י'): מי מנה עפר יעקב, (במדבר כד, י'): דרך כוכב מעקב, (במדבר כד, יט): ודרך מעקב.

Rabbi Yehoshua ben Levi said: If the nations had known how beneficial the Tent of Meeting was for them, they would have surrounded it [to protect it] with military encampments

11 כל הנפש באה

על "כל הנפש" שבאו עם יעקב למצרים (בראשית 46:26), אומר המדרש שחלקם נמנו עוד בהיותם ברחם אמם, ושהקדוש ברוך הוא מכנה את הזיווג של יעקב "נפשות", כפי שנאמר: "ומספר את רובע ישראל".

Bereshit Rabbah 94:9 בראשית רבה צ"ד:ט'

כל הנפש הבאה וגוי ובני יוסף אשר יולד לו וגוי - רבי לוי בשם רבי שמואל בר נחמן: ראית מימך אדם נותן לחבירו ששים וששה כוסות, וחוזר ונותן לו אף שלושה, והוא מונה אותם שבעים?! אלא, זו יוכבד, שהשלימה מנין של ישראל במצרים. רבי לוי בשם רבי שמואל בר נחמן אמר: יוכבד עבורה בארץ כנען ולידתה בארץ מצרים, הה"ד (במדבר כו): ושם אשת עמרם יוכבד וגוי, על פיילי דמצרים נולדה. ורבי לוי בשם רבי שמואל בר נחמן: למוד הקדוש ברוך הוא להיות מונה את השבט הזה, עד שהוא במעי אמו, ...

All the people who were coming with Jacob to Egypt, the "products of his loins, aside from the wives of Jacob's sons; all the people were sixty-six" (Genesis 46:26). "And the sons of Joseph, who were born to him in Egypt, were two people; all the people of the house of Jacob, who came to Egypt, were seventy" (Genesis 46:27). "All the people who were coming... And the sons of Joseph, who were born to him..." - Rabbi Levi in the name of Rabbi Shmuel bar Nahman: ... Have you ever

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

12 פי בלק

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
כ, טז.

13 בשחש"ר ס"פ כתפוח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ב, יב.

14 "כתפוח בעצי היער": הפסוק שהמדרש עליו מצוטט כאן בטקסט.

Song of Songs 2:3 שיר השירים ב:ג

כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים בצל חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי:

As an apple-tree among the trees of the wood, So is my beloved among the sons. Under its shadow I delighted to sit, And its fruit was sweet to my taste

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

15 ובפסוק אחת היא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ו, טו.

16 ובפסוק אל גנת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ו, יז.

17 אל גנת

על "אל גנת אגוז ירדתי" משווה המדרש את ישראל לשק מלא אגוזים, שעדיין אפשר להכניס לתוכו גרגירי שושנים וחרדל; כך גם גרים רבים באו והצטרפו לישראל, כפי שכתוב: "מי מנה עפר יעקב".

Shir HaShirim Rabbah 6:11 שיר השירים רבה ו:יא

אל גנת אגוז ירדתי, אמר רבי יהושע בן לוי נמשלו ישראל באגוז, מה האגוז נגזז ונחלקת לטובתה היא נגזזת, למה שהיא מחלקת פשע זהה שנגזז ונחלק, וכצפונם הללו שנגזזין ונחלקין, כך כל מה שישראל נגזזין מעמלן ונותנין לעמלי תורה בעולם הזה, לטובתן הן נגזזין ונחלקין להם, ומרבין להם עשר בעולם הזה ושכר טוב לעולם הבא. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר, מה הנטיעות הללו אם את מקצה ...

I went down to the nut garden to look at the budding of the "valley, to see if the vine had blossomed and the pomegranates were in bloom" (Song of Songs 6:11). "I went down to the nut garden," Rabbi Yehoshua ben Levi said: Israel was likened to a nut tree. Just as a nut tree is pruned, and it regenerates, [such that] it is pruned for its own good - why? - because it regenerates, like that which is trimmed and re-generates, and like fingernails that are trimmed and

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

18 בגמרא ספ"ג דנדה . . רבות ויגש . . ובקהלת רבה

לפי הערת קה"ת, הצמח צדק העתיק קטעים אלה מן הגמרא ומן המדרש באור התורה שלו לבלק, החל מעמ' 525.

הערת קה"ת
נעתקו באוה"ת פ' בלק ע' תקכה ואילך.

19 בקה"ר בפסוק כל הנחלים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
א, יח.

20 כל הנחלים

על "כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא" אומר המדרש שכל הגרים נכנסים רק לישראל, ואף על פי כן מספרם של ישראל אינו פוחת לעולם, כפי שכתוב: "מי מנה עפר יעקב".

Kohelet Rabbah 1:7:6 קוהלת רבה א:ז:ו

דבר אחר, כל הנחלים הולכים אל הים, כל הגרים אינן נכנסין אלא בישראל, והים איננו מלא, וישראל ממננין אינן חסרין לעולם. שנאמר (במדבר כג, י'): מי מנה עפר יעקב, שמא תאמר שכל מי שאיננו מתגזר בעולם הזה מתגזר בעולם הבא, תלמוד לומר (ישעיה נד, טו): הן גור יגור, מכאן ואילך אפס מאותי, הפסק מאתי, מאן גבי, מי גר אתה בעולם הזה, עליך יפול לעולם הבא. אמר רבי יוחנן ולא עוד אלא במקום שהוא מתגזר משם הוא נוטל חלקו, ...

Another matter, "all the rivers go to the sea," all the converts enter only into Israel. "Yet the sea is not full," and Israel's number is never lacking, as it is stated: "Who has counted the dust of Jacob" (Numbers 23:10). Perhaps you will say that anyone who does not convert in this world will convert in the World to Come; the verse states: "Behold, they may gather together [gor yagur]" (Isaiah 54:15), who can gather

ראה ברכות יז, א.

פסקה 5

25 כי לא מחשבתי מחשבותיכם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ישע"י נח, נח.

26 כי לא מחשבתי מחשבותיכם

"כי מחשבתי אינן מחשבותיכם, ודרכיכם אינן דרכי". אי אפשר להשוות את "מחשבתי" של ה' למחשבה אנושית, ולכן יש צורך להסביר את המונחים.

Isaiah 55:8 ישעיהו נ"ה:ח'

כי לא מחשבתי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה'

For My thoughts are not your thoughts, Neither are your ways My ways, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

27 ואין לו דמות הגוף

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תפלת יגדל. ראה רמב"ם ה"י יסוה"ת א, ז.

28 בעשרה מאמרות נברא העולם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות רפ"ה.

29 בעשרה מאמרות נברא העולם

המשנה: "בעשרה מאמרות נברא העולם". אדמו"ר הזקן מפרש את המאמרות כצירופי אותיות המביאים את הבריאה מהעלם לגילוי.

Pirkei Avot 5:1 משנה אבות ה:א'

בעשרה מאמרות נברא העולם. ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות:

With ten utterances the world was created. And what does this teach, for surely it could have been created with one utterance? But this was so in order to punish the wicked who destroy the world that was created with ten utterances, And to give a good reward to the righteous who maintain the world that was created with ten utterances

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסקה 6

30 במאמר אחד יכול להבראות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות רפ"ה.

together now, but not in the future. but from then on "but ... not by

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

פסקה 2

21 ולכבודי בראתיו יצרתיו

"כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו". אדמו"ר הזקן מפרש את שלושת הפעלים שבו כמכוונים למחשבה, לדיבור ולמעשה, ואת המילה הנוספת "אף" כרמז למדרגה רביעית.

Isaiah 43:7 ישעיהו מ"ג:ז'

כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו ויצרתיו אף עשיתיו:

Every one that is called by My name, and whom I have created for My glory, I have formed him, yea, I have made him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מג, ז.

22 בדיה חייב אינש לבסומי בפורי

הקטע שאליו מפנה הטקסט נמצא בראש הטור הבא (95c): צורת האות ה' היא שלושה קווים; שני הקווים המחוברים הם מחשבה ודיבור, והשלישי הוא מעשה, ככתוב: "אף עשיתיו". שש המדות, הווי"ו של השם, צריכות להימשך אל תוך ההי ולהתלבש במחשבה, בדיבור ובמעשה.

הערת קה"ת

תו"א צה, ב.

פסקה 3

23 והנה יש עוד בחינה רביעית

הערת קה"ת מפנה את הקורא לשיחות הרבי בלקוטי שיחות, vol. 17, p. 204, בקשר ל"בחינה הרביעית" שמעל למחשבה, לדיבור ולמעשה.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש-יז ע' 204.

פסקה 4

24 היתה נהנית מזיו השכינה

רב לימד שבעולם הבא אין אכילה ושתייה; הצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי כדי לתאר את מצב הנשמה לפני ירידתה.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א:י"ב

מרגלא בפומיה דרב: לא כעולם הזה העולם הבא. העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתייה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, שנאמר: "ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did .eat and drink" (Exod. xxiv. II)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

Is there any number of His armies? And upon whom doth
?not His light arise

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Chagigah 13b:12-13 חגיגה י"ג ב:י"ב-י"ג

כתוב אחד אומר: "אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי קומון",
וכתוב אחד אומר: "היש מספר לגדודיו!" לא קשיא: כאן בזמן שבית
המקדש קיים, כאן בזמן שאין בית המקדש קיים, כביכול שנתמטת
פמליא של מעלה. תניא, רבי אומר משום אבא יוסי בן דוסאי: "אלף
אלפין ישמשוניה" — מספר גדוד אחד, "ולגדודיו אין מספר". ורבי
ירמיה בר אבא אומר: "אלף אלפין ישמשוניה", לנהר דינור, שנאמר:
"נהר דינור נגד ונפק מן קדמוהי ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

דניאל ז, י. איוב כה, ג. ראה חגיגה יג, ב.

36 הוזהר מלמד שכל קול מורכב מהבל, ושהעולם מתקיים רק בזכות הבל —
הבל הבא מ"הבלים שלמעלה". זהו הקטע שהטקסט מביא כמקור להבל
העליון.

Zohar, Tazria 22:96-105 ספר הוזהר, תוריע כ"ב:צ"ו-ק"ה

פסוקה 7

37 מוצא פי ה'

"לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם."
הביטוי מציין את הדיבור האלוהי שמעניק חיים לכל נברא.

Deuteronomy 8:3 דברים ח:ג

ויענה וירעה ויאכלה את־המן אשר לא־ידעת ולא ידעון אֲבֹתֶיךָ לַמֶּצוֹ
הוֹדִיעָךָ כִּי לֹא עַל־הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יֵחִיֶּה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצָא פִּי־ה' יֵחִיֶּה
הָאָדָם:

And He afflicted thee, and suffered thee to hunger, and fed
thee with manna, which thou knewest not, neither did thy fa-
thers know; that He might make thee know that man doth
not live by bread only, but by every thing that proceedeth
.out of the mouth of the L-RD doth man live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ח, ג.

38 ויקרא האדם שמות

"ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים." השמות שנתן אדם הם
צירופי האותיות של דיבורו של ה', שמעניקים חיים לכל נברא.

Genesis 2:20 בראשית ב:כ

וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל־הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְלֹכֵל חֵיט הַשָּׂדֶה
וּלְאָדָם לֹא־מָצָא עֹזֵר כְּנֶגְדּוֹ:

And the man gave names to all cattle, and to the fowl of the
air, and to every beast of the field; but for Adam there was
.not found a help meet for him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, כ. קטע מכאן בסה"מ תרל"ח ע"סג.

39 ברכו ה' מלאכיו

"ברכו את הוי', מלאכיו, גיבורי כוח, עושי דברו, לשמוע בקול דברו."

31 במאמר אחד יכול להבראות

המשנה שואלת מדוע נברא העולם בעשרה מאמרות, בשעה שהיה יכול
להיברא במאמר אחד. אדמו"ר הזקן מזהה את המאמר האחד עם "הבל פיו"
הבלתי מחולק.

Pirkei Avot 5:1 משנה אבות ה':א

בַּעֲשֶׂרָה מֵאֲמֹרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. וְזֶה תִּלְמוּד לומר, וְהָלָא כְּמֵאֲמַר אֶחָד
יָכוֹל לְהַבְרֹאוֹת, אֵלָּא לְהַפְרֵעַ מִן הַרְשָׁעִים שֶׁמַּאֲבִידִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא
בַּעֲשֶׂרָה מֵאֲמֹרוֹת. וְלָמַךְ שֶׁכָּר טוֹב לְצַדִּיקִים שֶׁמְקַיִּימִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא
בַּעֲשֶׂרָה מֵאֲמֹרוֹת:

With ten utterances the world was created. And what does
this teach, for surely it could have been created with one ut-
terance? But this was so in order to punish the wicked who
destroy the world that was created with ten utterances, And
to give a good reward to the righteous who maintain the
.world that was created with ten utterances

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-
BY)

32 וברוח פיו כל צבאם

"בדבר הוי' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאם". אדמו"ר הזקן מפרש את
"רוח פיו" כהבל העליון הכולל כל מאמר.

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו

בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל־צִבְאוֹם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the
.host of them by the breath of His mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהילים לג, ו.

33 ברוך אומר ועושה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת ברוך שאמר.

34 ע' בוח"ג מ"ז ב'

בהערת קה"ת נאמר שקטע הוזהר המצוטט כאן (חלק ג, 47), העוסק בהבל
העליון, מבואר בהרחבה באור התורה של הצמח צדק.

הערת קה"ת

נתבאר בארוכה באוה"ת להצ"צ כרך-ב ע' תתפא ואילך.

35 אלף אלפים . . היש מספר לגדודיו

חזונו של דניאל על בית הדין של מעלה: "אלף אלפים ישמשוניה". הוא
ממחיש את ריבוי הנבראים העצום הנוצר מחלוקת ההבל לצירופי אותיות
רבים.

Daniel 7:10 דניאל ז:י

נֶהַר דִּינֹר נִגַּד וְנִפְקַ מִן־קִדְמוֹהִי אֵלֶּף אֲלִפִּין יִשְׁמְשׁוּנִיה וְרִבּוֹ רִבְבָן
קִדְמוֹהִי יְקוּמוֹן דִּינָא יִתְבּ וְסִפְרִין פְּתִיחוֹ:

A fiery stream issued And came forth from before him;
thousand thousands ministered unto him, And ten thousand
times ten thousand stood before him; The judgment was set,
And the books were opened

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Job 25:3 איוב כ"ה:ג

הִישׁ מִסְפָּר לְגִדּוּדָיו וְעַל־מִי לֹא־יָקוּם אוֹרְהוֹ:

43 כי גבוה מעל גבוה

"כי גבוה מעל גבוה שומר, וגבוהים עליהם". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כסולם של מקורות, שבו כל דרגה נסתרית היא השורש של הדרגה שמתחתיה.

Ecclesiastes 5:7 קהלת ה':ז

אִם-עֵשָׂק רָשׁ וְגִזְלַת מִשְׁפָּט וְצַדִּיק תִּרְאֶה תִרְאֶה אֶל־תִּתְמָה עַל־הַחֲפֹץ כִּי גִבָּה מִעַל גִּבָּה שֹׁמֵר וְגִבְהִים עֲלֵיהֶם:

If thou seest the oppression of the poor, and the violent perverting of justice and righteousness in the state, marvel not at the matter; for one higher than the high watcheth, and there are higher than they

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ה, ז.

פסוקה 9

44 ישראל עלו במחשבה

מבין ששת הדברים שקדמו לבריאת העולם, יש דברים שנבראו ויש דברים ש"עלו במחשבה" להיברא; ישראל עלו במחשבה. אדמו"ר הזקן מציב את נשמות ישראל בדרגת המחשבה הנסתרית.

Bereshit Rabbah 1:4 בראשית רבה א:ד

... "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י): "כענבים במדבר וגו' ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קניית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום מראשון וגו' שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): "יהי שמו לעולם וגו' [לפני שמש ינון שמו]" רבי אהבה ברכי זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם צ, ב) "בטרם הרים יולדו" ואותה השעה (שם, ...

In the beginning, G-d created" – six items preceded the "creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר א, ד.

45 ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים

אדם קרא שמות לכל בעלי החיים והעופות, אך "לאדם לא מצא עזר כנגדו". אדמו"ר הזקן מפרש את השמות כדרגת הדיבור, ואת היעדר ה"עזר" כחסרונם של אדם עצמו – שמו שלו.

Genesis 2:20 בראשית ב:כ

וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל־הַבְּהֵמָה וְלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְלֹא־מָצָא עֹזֵר כְּנֶגְדּוֹ:

אדמו"ר הזקן מדגיש את המילים "דברו": המלאכים חיים מדיבורו של ה'.

Psalms 103:20 תהילים ק"ג:כ

בָּרְכוּ ה' מַלְאָכָיו גִּבְרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ:

Bless the L-RD, ye angels of His, Ye mighty in strength, that fulfil His word, Harkening unto the voice of His word

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קג, כ.

פסוקה 8

40 עלמין סתימין דלא אתגליין

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

הקדמת ת"ז, א.

41 עלמין סתימין דלא אתגליין

בתפילת אליהו (פתח אליהו) שבפתח תיקוני זוהר: ה' הוציא עשר ספירות "כדי להנהיג באמצעותן עולמות נסתרים שאינם נגלים, ועולמות נגלים".

Tikkunei Zohar 17a:11-12 תיקוני זוהר י"ז א:י"א-י"ב

אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיות (נ"א אתכסייא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגא. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

42 אין לך עשב מלמטה

רבי שמעון: "אין לך עשב למטה שאין לו מזל למעלה המכה בו ואומר לו: גדל!" אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שלכל דבר גלוי יש מקור נסתר למעלה ממנו.

Bereshit Rabbah 10:6-7 בראשית רבה י:ו-ז

בר סירא אמר: אלוה העלה סמים מן הארץ, בהם הרופא מרפא את המכה, ובהם הרוקח מרקח את המרקחת. אמר רבי סימון: אין לך כל עשב ועשב, שאין לו מזל ברקיע, שמכה אותו ואומר לו גדל, הדא הוא דכתיב (שם לח): הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ וגו'. לשון שוטר (שם י). התקשר מעדנות כימה, או מושכות כסיל תפתח. רבי חנינא בר פפא ורי סימון אמר: כימה מעדנת את הפירות, וכסיל מושך בין קשר לקשר. הדא הוא דכתיב (שם): התוציא מזרות בעתו ועיש על בניה תנחם. רבי תנחום בר חיאי ...

Bar Sira said: G-d produced drugs from the earth with which the physician heals the wound, and with which the pharmacist mixes his compounds.38:4. Rabbi Simon said: There is not a single blade of grass that does not have a constellation in the firmament that strikes it and says to it: 'Grow.' That is what is written: "Do you know the rules of the heavens? Will you establish its dominion [mishtaro] on earth?" (Job 38:33). It is an expression of being in charge [shoter]. "Will ... you tie the chains of

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר י, ו]. וע"ל בפי במדבר ד"ה [ביאור על הדרוש] וספרתם רפ"ב (יא, ג). [כ]. וראה הנסמן לעיל פי' צו טז, ג. ולקמן פי' מטות פג, ג.

matter of "the help" that G-d gave Adam, it proves that this ... interpretation mentioned above is correct. "The calling of
Vocalized Edition (CC-BY) • Commentary on the Torah by Ramban
(Nachmanides). Translated and annotated by Charles B. Chavel. New York,
Shilo Pub. House, 1971-1976 (CC-BY)

פסוקה 10

50 "אברהם היה אחד, וירש את הארץ". אדמו"ר הזקן מפרש את "היה אחד" כמצב הנשמה לפני שירדה לגוף, כשהייתה מאוחדת במקורה.

Ezekiel 33:24 יחזקאל ל"ג:כ"ד

בְּיָדָם יִשְׁבִּי הַחֲרָבוֹת הָאֵלֶּה עַל־אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל אֲמַרְיִם לֵאמֹר אֶחָד הָיָה אֲבִרָהֶם וַיִּירֶשׁ אֶת־הָאָרֶץ וְאַנְחֵנוּ רַבִּים לָנוּ נִתְּנָה הָאָרֶץ לְמוֹרְשָׁהּ:

Son of man, they that inhabit those waste places in the land' of Israel speak, saying: Abraham was one, and he inherited the land; but we are many; the land is given us for inheritance.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אחד היה אברהם 51

הוזהר אומר שאברהם נחקק באמונה שלמה, "אחד למעלה ואחד למטה", כפי שכתוב: "אברהם היה אחד". זהו הראשון מבין שני קטעי הוזהר שהטקסט מצטט.

Zohar, Lech Lecha 21:199-22:212 ספר הוזהר, לך לך כ"א:קצ"ט- כ"ב:ר"י

It is also possible to understand the words "Like an apple tree among the trees of the wood" of Abraham, who smelt sweetly like an apple tree, who was distinguished in faith above all his contemporaries, and who was marked out as unique both above and below, as it is written, "Abraham was one." (Ezek. 33, 24)

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

באדם הראשון היו כלולים ששים רבוא נשמות 52

האריז"ל מסביר שבתחילה נכללו כל הנשמות באדם, וכשחטא "נפלו איבריו ונתמעטה קומתו". הערת קה"ת מציינת הקדמה זו כאחד המקורות למאמר.

Sha'ar HaGilgulim 12:2-3 שער הגלגולים י"ב:ב-ג

... א' שבאה לעולם, אע"פ שלא באה ע"י זוג פנים בפנים, לפי שכבר באה עתה אחר מיתת אדם הראשון: ואחר מדרגה זו, יש עוד מדרגה שלישית תחתיה, והיא מהנשמות שנשתיירו באדה"ר, שמהם הוריש אדם לקין והבל בניו כשנולדו, ומדרגה זו שוה אל המדרגה הב', כי גם בהיותם בקין והבל, אינם שם בבחי' פעם א', כיון שלא באו בקין והבל אחר מיתת אדם, אלא בחייו הנחילים להם, לכן אין היותם כללות בקין והבל נחשבת אפילו לפעם א', אלא הרי הם כאלו עדיין היו כלולות באדם. וכאשר מתו קין והבל, אם יחזרו ...

Shaar HaGilgulim (Public Domain)

באדה"ר היו כלולים ששים רבוא נשמות 53

הערת קה"ת מפנה ל:Shemot Rabbah 40:3 למילים האלה.

Shemot Rabbah 40:3 שמות רבה מ"ג

דבר אחר: ראה קראתי בשם בצלאל, הה"ד (קהלת ז'): מה שהיה כבר נקרא שמו. אמר הקב"ה: מי שהתקנתיו מראש שיעשה המשכן, כבר קראתי לו שם. מהו ונודע אשר הוא אדם? עד שאדה"ר מוטל גולם, הראה לו הקב"ה כל צדיק וצדיק שעתידי לעמוד ממנו, יש שהוא תלוי

And the man gave names to all cattle, and to the fowl of the air, and to every beast of the field; but for Adam there was .not found a help meet for him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בדי"ה כה תברכו 46

הטקסט מפנה את הקורא למאמר "כה תברכו" בפרשת נשא, לעיון בפירושו זה של קריאת השמות לבעלי החיים בידי אדם. הטור שאליו מפנה ההערה מסביר שהתפילה צריכה לעלות כסדרה מלמטה למעלה: נפש האלקית בשורשה כלולה ממילא במקורה ואינה זקוקה לתיקון, ואילו כוחות נפש הבהמית, הקשורים לעולם הזה, צריכים להתעלות.

הערת קה"ת

לקו"ת נשא כו, ב.

פני ארי' פני שור פני נשר 47

חזון יחזקאל על חיות המרכבה, שפניהן פני אדם, אריה, שור ונשר. אדמו"ר הזקן מוזהר את בעלי החיים שאדם קרא להם שמות עם דמויות מלאכיות אלה.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א':י

וְדֹמוֹת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל־הַיָּמִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־שׁוֹר מִהַשְּׂמָאוֹל לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־נֶשֶׁר לְאַרְבַּעַתָּם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had .also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, י.

עוזר הוא בחי' שם 48

בעניין פירוש "עוזר" כ"שם", הערת קה"ת מפנה להמשך תערי"ב (ע"ב) של הרבי הרש"ב, כרך א, סעיף כד.

הערת קה"ת

ראה המשך תערי"ב-א סעי' כד.

פי' עוזר הוא בחי' שם 49

לאחר שהוא מצטט את רש"י, כותב הרמב"ן: "ולדעתי, קריאת השם הוא העוזר: אדם הכיר את טבעו של כל נברא וקרא לו שם בהתאם. אדמו"ר הזקן בונה על כך ומפרש את "עוזר" כ"שם".

Ramban on Genesis 2:20 רמב"ן על בראשית ב':כ

וְלֹאֲדָם לֹא מֵצָא עֹזֵר כְּגִדְלוֹ לְשׁוֹן רֶשֶׁ"י (רש"י על בראשית ב':כ) כְּשֶׁהִבְיֵאֵן הִבְיֵאֵן לְפָנָיו זָכָר וְנִקְבָּהּ, אָמַר, לְכָל יֶשֶׁן בֶּן זֹג וְלִי אֵין בֶּן זֹג, מִיָּד וַיִּפֹּל הִי אֱלֻקִּים עָלָיו תַּרְדֵּמָה. וַיִּפֹּה פָּרֶשׁ, כִּי כְּאֲשֶׁר הַכְּנִיס פְּסוּקֵי קְרִיאַת הַשְּׁמוֹת בְּתוֹךְ דְּבַר הָעֹזֵר יִכְרִיחַ זֶה. וְקְרִיאַת הַשְּׁמוֹת עַל דַּעַת הַמִּפְרָשִׁים (רש"י ורד"ק) כְּפֶשְׁוֹט, שְׂיָהָא לְכָל אֶחָד שֵׁם לְעֻצְמוֹ כְּדִי שְׂיָהָיו יְדוּעִים וְנִכְרִים לְתוֹלְדוֹתָיו בְּשְׁמוֹת אֲשֶׁר יִקְרָא לָהֶם, כִּי יִהְיֶה שְׁמוֹ לְעוֹלָם. וְהִנֵּה הַקְּבִי"ה כְּשֶׁרָצָה לַעֲשׂוֹת לוֹ הָעֹזֵר ...

BUT FOR ADAM THERE WAS NOT FOUND A HELP MEET FOR HIM. Rashi comments: "When He brought them, He brought them before him as male and female. Thereupon Adam said, 'All of them have a mate, and I have no mate!' Immediately, the Eternal G-d caused a deep sleep to fall upon him." Rashi explained it well for by Scripture's bringing the verses concerning "the calling of names" into the

57 סד"ה וידבר במדבר סיני

הקטע שם עוסק במתן תורה, כאשר "בכל דיבור ודיבור פרח נשמתו", כביטוי לגילוי של אהבה רבה שלמעלה מן הדעת; הוא מכנה אהבה זו "עבודת מתנה" ואש מלמעלה, ומסביר את "לגולגולותם" כגולגולת המקיפה מלמעלה את הראש והמוח ואינה יכולה להתלבש בהם.

הערת קה"ת
לקו"ת במדבר ג, ב.

58 כל חד לפום שיעורא דילי

על הפסוק "נודע בשערים בעלה" אומר הזוהר שהקדוש ברוך הוא נודע לכל אדם בהתאם למה שהוא משער בלבו. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על האהבה החיצונית, התואמת את מידת ההשגה של כל אדם.

Zohar I, 103b זח"א קג, ב

הערת קה"ת
זח"א קג, ב.

פסקה 13

59 את זה לעומת זה עשה אלהים

"ה' עשה את זה לעומת זה". החסידות מפרשת זאת כעיקרון שלפיו לכל כוח של קדושה יש כוח מקביל בכוחות המתנגדים לו.

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז:יד

ביום טובה ה'הי בטוב וכיום רעה ראה גם את־זה לעֲמַת־זה עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים עַל־דְּבַרְתָּ שְׁלֵא יִמָּצֵא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוֹמָה:

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to the end that man should find nothing after him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 ולתאוה יבקש נפרד

"לתאוה יבקש נפרד". כאן מתואר התאוה המרוכזת בעצמה, הנובעת מן הדעת שבצד הרע.

Proverbs 18:1 משלי י"ח:א

לְתַאֲוָה יִבְקֹשׁ נִפְרָד בְּכָל־תּוֹשִׁיָּה יִתְגַּלֵּעַ:

He that separateth himself seeketh his own desire, And snarlest against all sound wisdom.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יח, א.

פסקה 14

61 בינונים זה וזה שופטן

הצדיקים נתונים לשליטת היצר הטוב, הרשעים לשליטת היצר הרע, ואילו את הבינוניים "זה וזה שופטן".

Berakhot 61b:2-3 ברכות ס"א ב:ב-ג

תנאי רבי יוסי הגלילי אומר: צדיקים יצר טוב שופטן, שגאמר: "ולבי חלל בקרבי". רשעים יצר רע שופטן, שגאמר: "נאם פשע לרשע בקרב לבי אין פחד אלקים לנגד עיניו". בינונים — זה וזה שופטן, שגאמר: "עמד לימין אביון להושיע משפטי נפשו". אמר רבה: כגון אנו בינונים. אמר לקה אבוי: לא שביק מר חיי לכל בריה?

There is a teaching : R. Jose of Galilee says : The good impulse controls the righteous ; as it is said, "My heart is wounded within me" (Ps. cix. 22). The evil impulse controls

בראשו של אדם, ויש שהוא תלוי בשערו, ויש שהוא תלוי במצחו, ויש בעיניו, ויש בחוטמו, ויש בפיו, ויש באזנו, ויש במלתיו. ותדע לך, בשעה שהיה איוב מבקש להתווכח עם הקב"ה, ואמר (איוב כג): מי יתן ידעתי ואמצאאוה אערכה לפניו משפט. הקב"ה משיבו: אתה מבקש ...

Another matter, "see, I have called by name Betzalel," that is what is written: "What was, its name has already been called" (Ecclesiastes 6:10). The Holy One blessed be He said: 'The one whom I appointed at the outset so that he would craft the Tabernacle, I have already called him by name.' What is, "it is known that he is a man"? (Ecclesiastes 6:10). While Adam the first man was still a shapeless mass, the Holy One blessed be He showed him each and every right-eous person that was

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ראה ש' המצות פ' תצא. ש' הגלגולים, הקדמה ו, ז, יב. ש' הפסוקים פ' בראשית, דרוש ג'. ומצינים שם לתנחומא ושמו"ר פ"מ, ג.

פסקה 11

54 מהו תוספות העילוי להנשמה בעוה"ז

הערת קה"ת מציינת שגם הצמח צדק דן בשאלה זו — התוספת במעלת הנשמה בעולם הזה — באור התורה על בראשית, כרך 7, folio 1180b.

הערת קה"ת

בענין זה ראה גם אוה"ת בראשית כרך-ז דף תתשפ, ב.

55 יחד לבכי ליראה שמך

"הורני דרך, הוי, אלך באמתך; יחד לבכי ליראה שמך". אדמו"ר הזקן יסביר את "ייחוד" הלב כחיבור החיצוניות שלו עם הפנימיות שלו.

Psalms 86:11 תהילים פ"ו:יא

הוֹרֵנִי ה' דֶּרֶךְ אֲחִילָךְ בְּאֵמֶתְךָ יַחַד לִבְכִּי לִירְאָה שְׁמֶךָ:

Teach me, O L-RD, Thy way, that I may walk in Thy truth; .Make one my heart to fear Thy name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פו, יא. ראה יהל אור עה"פ ע' שה.

פסקה 12

56 עבודת מתנה אתן את כהונתכם

ה' אומר לאהרן: "כעבודת מתנה אני נותן לכם את כהונתכם". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי זה כדי לתאר את האהבה הפנימית, שאי אפשר לזכות בה באמצעות הבנה, אלא היא ניתנת מלמעלה.

Numbers 18:7 במדבר י"ח:ז

וְאַתָּה וּבְנֶיךָ אֶתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת־כֹּהֲנֵתְכֶם לְכָל־דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וְלִמְבִּית לְפָרֶכֶת וְעִבְדֶתָם עֲבֹדַת מִתְּנָה אֲתָן אֶת־כֹּהֲנֵתְכֶם וְהָיָה הַקָּרֵב יוֹמֶת:

And thou and thy sons with thee shall keep your priesthood in everything that pertaineth to the altar, and to that within the veil; and ye shall serve; I give you the priesthood as a service of gift; and the common man that draweth nigh shall be put to death

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יח, ז.

ועל"ק בהאוינו עג, רע"ב. [כ].

66 ואינו אלא לשבחו

על הביטוי "עם קשה עורף" אומר המדרש: "סבור אתה שהוא לגנאי, ואינו אלא לשבחון". יהודי או צלוב.

Shemot Rabbah 42:9 שמות רבה מ"ב:ט

... ובאומות - ישראל. אמר ר' יצחק בר רדיפא בשם ר' אמי: אתה סבור שהוא לגנאי ואינו אלא לשבחון, או יהודי, או צלוב. אמר רבי אבין: עד עכשיו קורין את ישראל בחוצה לארץ: האומה של קשה עורף. אמר רב נחמן: תדע לך, שהם קשים. כשבא הקב"ה ליתן להם את התורה, מה כתיב בהם (שמות יט): ויהי ביום השלישי בהיות הבקר. אמר הקב"ה: אראה להם כל נסי, ולואי ליהני. והנה עם קשה עורף הוא ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם וכי משה היה תופש בהקב"ה שהוא אומר הניחה לי? אלא, ...

The L-rd said to Moses: I have seen this people and, behold, it is a stiff-necked people" (Exodus 32:9). "The L-rd said to Moses: I have seen this people, [and behold, it is a stiff-necked people]" (Exodus 32:9) - what is, "behold, it is a stiff-necked people"? Rabbi Yehuda ben Polvaya said in the name of Rabbi Meir: They were deserving of being beheaded. Rav Yakim said: There are three impudent ones. The most impudent among the beasts is the dog; among the ... ,birds, the rooster; and among the nations

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

67 סדי"ה להבין ענין הברכות

העמוד שאליז מפנה ההערה מסביר שלימוד התורה ממשיך את אור אין סוף רק בתחום הקדושה ובהתאם לכוונת הלב, באמצעות "חותם" עליו המונע מהקליפות לינוק ממנו; משום כך הברכות מסתיימות במילה "ברוך". עוד נאמר שם שכך הדבר גם בעבודת הלב, בדומה לתורה.

הערת קה"ת
תו"א ז, ב.

68 בטל רצונך מפני רצונו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
אבות ב, ד.

69 בטל רצונך מפני רצונו

הוראתו של רבן גמליאל: "בטל רצונך מפני רצונו". כאן היא מתארת את הביטול שבאמצעותו מתגלה הרצון העליון.

Pirkei Avot 2:4 משנה אבות ב:ד

הוא ה"ה אומר, עשה רצונו כרצונה, כדי שיעשה רצונה כרצונו. בטל רצונך מפני רצונו, כדי שייבטל רצון אחרים מפני רצונה. הלל אומר, אל תפרש מן הצבור, ואל תאמין בעצמך עד יום מותך, ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמע, שסופו להשמע. ואל תאמר לכשאפנה אשנה, שזמא לא תפנה:

He used to say: do His will as though it were your will, so that He will do your will as though it were His. Set aside your will in the face of His will, so that he may set aside the will of others for the sake of your will. Hillel said: do not separate yourself from the community, Do not trust in yourself until the day of your death, Do not judge your fellow man until

the wicked ; as it is said, "Transgression speaketh to the wicked, in the midst of the heart, There is no fear of G-d before his eyes" (ibid, xxxvi. 2). Both impulses control average people ; as it is said, "Because He standeth at the right hand ... of the needy, to save him from them

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת
ברכות סא, ב.

62 ולאום מלאום יאמץ

נאמר לרבקה ששני עמים נמצאים ברחמה, וש"ר יעבוד צעיר". כאן הדבר מתאר את התנודות בין הטוב לרע אצל הבינוני.

Genesis 25:23 בראשית כ"ה:כ"ג

וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גֹיִם בְּבֶטְנְךָ וְשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֶּעֶיךָ יִפְרְדּוּ וְלֹאִם מִלְּאִם יִאָמֶזְרַב יַעֲבֹד צָעִיר:

And the L-RD said unto her: Two nations are in thy womb, And two peoples shall be separated from thy bowels; And the one people shall be stronger than the other people; And the elder shall serve the younger

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
בראשית כה, כג.

63 בבניי עם קרובו

"תהילת כל חסידי, לבני ישראל עם קרובו". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי זה כדי לתאר את הקשר הייחודי של ישראל עם ה'.

Psalms 148:14 תהילים קמ"ח:יד

וַיִּרָם קֶרֶן לְעִמּוֹ תְהַלֵּה לְכָל־חֲסִידָיו לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עִם קְרֹב הַלְלוּ־קָה:

And He hath lifted up a horn for His people, A praise for all His saints, Even for the children of Israel, a people near unto Him. Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ראה תהלים קמח, יד.

64 כי עם קשה עורף הוא

תפילתו של משה לאחר חטא העגל: "כי עם קשה עורף הוא, וסלחת". אדמו"ר הזקן מפרש ש"קשה עורף" פירושו רצון שלמעלה מן השכל, וזו סיבה לסליחה.

Exodus 34:9 שמות ל"ד:ט

וַיֹּאמֶר אֱסִינָא מִצָּאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי וְלֹה־נָא אֲדֹנָי בְּקִרְבִּנוּ כִּי עִם־קָשָׁה־עוֹרֶף הוּא וְסִלְחָתָהּ לְעוֹנֵנוּ וְלַחֲטֹאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:

And he said: 'If now I have found grace in Thy sight, O L-rd, let the L-rd, I pray Thee, go in the midst of us; for it is a stiff-necked people; and pardon our iniquity and our sin, and 'take us for Thine inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
שמות לד, ט.

65 ואינו אלא לשבח

שם מביא אדמו"ר הזקן את המדרש ש"קשה עורף" נאמר לשבח, ומסביר זאת כעמידה איתנה בעבודת ה' שלמעלה מטעם ודעת, שבאמצעותה נמשכת למטה הבחינה של "יערף כמטר לקחי".

הערת קה"ת

you have reached his place. Do not say something that can-
... not be
Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

70 בסור מרע ועשה טוב

"סור מרע ועשה טוב". אדמו"ר הזקן משתמש בכך לתיאור שני הצדדים של המצוות: הימנעות ממה שאסור ועשיית מה שנצטוונו לעשות.
Psalms 34:15 תהילים ל"ד:טו
סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו:
Depart from evil, and do good; Seek peace, and pursue it
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
תהלים לד, טו.

פסקה 15

71 נעוץ תחלתן בסופן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
סי"פ א, מ"ז.

72 ונעוץ תחלתן בסופן

על עשר הספירות נאמר: "סופן נעוץ בתחלתן ותחלתן בסופן". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על הרצון העליון, המדרגה הגבוהה ביותר, המתגלית במעשה הגשמי הנמוך ביותר.
Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א"ז
עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:
The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou
?count
Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

73 ועתה יגדל נא

תפילתו של משה למען ישראל לאחר חטא המרגלים, המתחילה במילים "ועתה יגדל נא כוח...". ההפניה שבסוגריים המרובעים היא למאמר על פסוק זה בפרשת שלח.
Numbers 14:17 במדבר י"ד:יז
ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר:
And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 16

74 והיינו ע"י המצוות

הערת קה"ת מפנה לאור התורה של הצמח צדק על וישב, folio 890b, בעניין זה: עליית הנפש נעשית באמצעות המצוות.
הערת קה"ת
ראה אוה"ת וישב כרך-ה דף תתצ, ב.

75 אם בחקתי תלכו

"אם בחוקתי תלכו". המילה "תלכו" מקשרת בין המצוות לבין הפיכתן של הנשמות ל"מהלכות", העולות מעלה.
Leviticus 26:3 ויקרא כ"ו:ג'
אם־בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם:
If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and
;do them
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

76 ע"פ כי תצא

העמוד שמציינת ההערה שייך למאמר על "כי תצא למלחמה". הוא עוסק בשערו הבלתי גזוז של הנוזר, הנמשך משלוש עשרה מידות הרחמים; ועל "והסירה את שמלת שביה" — במדרגה מקיפה מצד הלעומת־קדושה, שגם אותה יש להסיר.
הערת קה"ת
לקו"ת תצא לו, ב.

77 את פניך הוי' אבקש

"לך אמר לבי: בקשו פני; את פניך, הוי', אבקש". המאמר המצוטט כאן מפרש זאת בקשר למצוות.
Psalms 27:8 תהילים כ"ז:ח'
לך אָמַר לִבִּי בִקְשׁוּ פָנַי אֶת־פְּנֶיךָ ה' אֲבָקֶשׁ:
In Thy behalf my heart hath said: 'Seek ye My face'; Thy
.face, L-RD, will I seek
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 הערת קה"ת מפנה לDeuteronomy 21:10-25:19 למילים האלה.

Deuteronomy 21:10-25:19 דברים כ"א:י-כ"ה:י"ט

פסקה 17

79 והיו הדברים האלה

"והדברים האלה אשר אנכי מצווך היום יהיו על לבבך" — הפסוק הבא לאחר הצינוי לאהוב את ה'.
Deuteronomy 6:6 דברים ו':ו'
וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל־לִבְּךָ:
And these words, which I command thee this day, shall be
;upon thy heart
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
דברים ו, ו.

80 והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי

הפסקה השנייה של קריאת שמע, העוסקת בשמירת המצוות, ובאה לאחר הצינוי לאהוב שבפסקה הראשונה.
Deuteronomy 11:13 דברים י"א:י"ג
וְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ וְשָׁמַעְתָּ אֶת־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לֵאמֹר:
את־הָאֱלֹהִים וּלְעַבְדָּם כָּל־לִבְּכֶם וְכָל־נַפְשְׁכֶם:
And it shall come to pass, if ye shall hearken diligently unto
My commandments which I command you this day, to love
the L-RD your G-d, and to serve Him with all your heart and
,with all your soul
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך". אדמו"ר זקוק מפרש את "בכל לבבך" ככולל את הלב הפנימי ואת הלב החיצוני.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 בדי"ה כי תשמע בקול

המאמר מבאר את "אם תשמעו בקול ה' אלקיכם": אילו נאמר "לקולי", היה פירושו לשמוע את ההמשכה עצמה, את ממד החיצוניות שלה; ואילו "בקולי" פירושו לשמוע בתוך הקול, בממד הפנימי שלו, את אור אין סוף שהוא מגלה מן ההעלם, כך שהנפש מגיעה לביטול.

הערת קה"ת

לקו"ת ראה כג, א.

83 ובדי"ה אתם נצבים

שם מתאר אדמו"ר זקוק את "השאנה" של הלב החיצוני, בדומה לאריה שבמרכבה ולמחנה מיכאל: אהבה שנוגדת מהבנת האופן שבו ה' בורא ומחיה כל נברא, שאינו אלא זיו שלו, בעוד שה' עצמו נעלה מכל השגה. הקטע מתייחס גם למפתחות החיצוניים והפנימיים.

הערת קה"ת

לקו"ת נצבים מד, ג.

פסקה 18

84 דלית מחשבה תפיסא ביי כלל

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אלי").

85 דלית מחשבה תפיסא ביי כלל

בתפילת אליהו (פתח אליהו): "אין מחשבה יכולה לתפוס בך כלל". אפילו המחשבה הנעלית ביותר אינה מגיעה לעצמותו של ה'.

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תקוני זוהר י"ז א:י"ב-י"ג

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסייא) מכני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

86 כד אתכפיא סט"א

זוהר מלמד שמי שמרחיק אדם רשע מדרכו הרעה מכניע את הסטרא אחרא וגורם לכבודו של הקב"ה לעלות.

Zohar II, 128b זח"ב קכח, ב

הערת קה"ת

ראה זח"ב קכח, ב.

87 ורמ"ח פקודין הם רמ"ח אברים דמלכא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ת"ז ת"ל (עד, א).

88 ורמ"ח פקודין הם רמ"ח אברים דמלכא

תיקוני זוהר (תיקון 30) מדבר על 248 המצוות כאיברי המלך. אדמו"ר זקוק משתמש בכך כדי להראות שכל מצווה היא הרצון העליון עצמו.

Tikkunei Zohar 74a:8 תקוני זוהר ע"ד א:ח

וְעוֹד מִצְוָה דָּא עֲמוּדָא דְאַמְצְעִיתָא, דְּאִיהוּ מִצְוָה מְסֻטְרָא דְאַבָּא דְּאִיהוּ רִאשִׁי, וּמְסֻטְרָא דְּאִימָא דְּאִיהִי אֶשֶׁר, וְהָכִי צְדִיק מִצְוָה וְעוֹשָׁה מְתַרְוִייהּ, וּבְגִין דָּא אֶתְמַר עַל תְּרַוִּייהּ אֶשֶׁר קִדְשֵׁנוּ, אִמָּא קִדְשֵׁנוּ וְאַבָּא צֻנוֹנוּ, עַל מָאן עַל שְׂכִינְתָּא תַתָּא, דְּאִיהִי פֶטֶר כָּל רָחֵם, פְּתִיחוּ דְרָחֵם, דְּאִיהוּ רַמ"ח פְּקוּדִין, אִיהִי מִצְוֹת יְהוּיָהּ בְּכָל אֶבֶר וְאֶבֶר דְּמִלְכָּא, אִיהִי מִצְוָה, וְעוֹד אֶשֶׁר קִדְשֵׁנוּ מְסֻטְרָא דְאַבָּא

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

פסקה 19

89 יפה שעה אי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ד, יז.

90 יפה שעה אחת

"יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא". אדמו"ר זקוק מסביר זאת באמצעות התאחדות הנשמה עם הרצון העליון בעולם הזה.

Pirkei Avot 4:17 משנה אבות ד:י"ז

הוא הֵיךְ אוֹמֵר, יִפֶּה שְׁעָה אַחַת בְּתִשְׁבּוּכָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְיִפֶּה שְׁעָה אַחַת שֶׁל קוֹרֵת רוּחַ בְּעוֹלָם הַבָּא, מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה:

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

91 ע"פ זכור את יום השבת

הקטע שם מסביר מדוע המלאכים ביקשו את התורה וסורכו: המלאכים מתהווים מדיבורו של ה', "העולם הנגלה" — לבוש אמצעי היוצא אל הזולת; ואילו ישראל "עלו במחשבה", הלבוש הפנימי המאוחד עם הנשמה, "העולם הנסתר". הדברים מקבילים מאוד לחלק הראשון של המאמר הזה.

הערת קה"ת

תו"א עא, א.

92 ע"פ וישב יעקב

המאמר על "וישב יעקב" שואל מדוע הנשמה יורדת לעולם הזה, ירידה גדולה הכרוכה באובדן, ומשיב מתוך הפסוק "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף": את "אלפי" קוראים במשמעות של "לימוד", כלומר הנשמה זוכה כאן ליתרון על פני "הזהב והכסף" שלמד קודם. בהמשך מוסבר "יפה שעה אחת" על פי רצון הלב (רעותא דליבא) שבנקודה הפנימית של הלב.

הערת קה"ת

תו"א כו, ד ואילך.

93 טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף

"טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף" — הפסוק שהתבאר במאמר על "וישב

יעקב, שאליו מפנה הטקסט.

Psalms 119:72 תהילים קי"ט:ע"ב

טוב־לי תִּוְרַת־פִּיךָ מֵאַלְפֵי זָהָב וְכֶסֶף:

The law of Thy mouth is better unto me Than thousands of gold and silver

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 20

94 והי מספר בניי כחול הים

"והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא יימד ולא ייספר". הפסוק מדבר על מספר ובו בזמן שולל אותו, ועל כך מסביר כעת המאמר.

Hosea 2:1 הושע ב':א'

וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִמָּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־יֹאמַר לָהֶם לֹא־עָמִי אַתֶּם יֹאמַר לָהֶם בְּנֵי אֱלֹהִים:

Yet the number of the children of Israel shall be as the sand of the sea, which cannot be measured nor numbered; and it shall come to pass that, instead of that which was said unto them: 'Ye are not My people', it shall be said unto them: 'Ye are the children of the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע ב, א.

95 רמי אהדדי כתיב והיה מספר וכתיב אשר לא ימד ולא יספר

רבי יונתן מעמיד את שני חלקי הפסוק זה מול זה, והגמרא משיבה שכאשר ישראל עושים את רצונו של מקום, אי אפשר למנותם. הטקסט מציין את המקור כ-22a; הקטע נמצא ב-22b.

Yoma 22b:5-6 יומא כ"ב ב:ה-ו'

אמר רבי שמואל בר נחמני, רבי יונתן רמי, כתיב: "וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם", וכתיב "אֲשֶׁר לֹא יִמָּד וְלֹא יִסָּפֵר"? לֹא קָשָׁא: כָּאֵן בְּזִמְנָא שִׁי־יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם, כָּאֵן בְּזִמְנָא שִׁי־יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם. רַבִּי אָמַר מִשּׁוּם אָבָא יוֹסִי בֶן דּוֹסְתָא, לֹא קָשָׁא: כָּאֵן בִּידֵי אָדָם, כָּאֵן בִּידֵי שְׁמַיִם.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

96 הערת קה"ת מפנה Yoma 22a למילים האלה.

Yoma 22a יומא כ"ב א

פסוקה 21

97 עומד על שני עשר בקר

"הוא עמד על שנים־עשר בקר... והים עליהם מלמעלה." אדמו"ר הזקן מפרש את הים שמעליהם כמלכותו הנעלית של ה', ואת שנים־עשר הבקר כעולמות הנפרדים שמתחתיה.

I Kings 7:25 מלכים א' ז':כ"ה

עֹמֵד עַל־שְׁנֵי עֶשֶׂר בְּקָר שְׁלֹשָׁה פָּנִים צְפוֹנָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים יָמָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים נֶגְבָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים מִזְרָחָה וְהָיָה עֲלֵיהֶם מִלְמַעְלָה וְכָל־אֲחֵרֵיהֶם בִּיתָה:

It stood upon twelve oxen, three looking toward the north, and three looking toward the west, and three looking toward the south, and three looking toward the east; and the sea was set upon them above, and all their hinder parts were inward

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

98 נעשו י"ב בקר

הערת קה"ת מפנה לפתיחת המאמרים לראש השנה בלקוטי תורה (נג, ד), בקשר לים העומד על שנים עשר בקר.

הערת קה"ת

עליק ריש דרושים לר"ה (נג, ד). [כ].

99 המתנשא מימות עולם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת יוצר.

100 מלכותך מלכות כל עולמים

"מלכותך מלכות כל עולמים." מלכותו של ה' היא המקור שממנו באים כל העולמות לידי קיום.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשָׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יג.

פסוקה 22

101 רם ומתנשא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פיוט אתה הוא אלקינו ד"נ.

102 אין מלך בלא עם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

עמה"מ שער שעשועי המלך רפ"א. סי' החיים פ' הגאולה, פ"ב. בחיי וישב לך, ל.

103 אין מלך בלא עם

רבנו בחיי מסביר שבראש השנה, היום שבו נברא העולם, אנו אומרים "המלך הקדוש", מפני שיום זה היה תחילת מעשיו, "שאינו מלך בלא עם".

Rabbeinu Bahya, Bereshit 38:30 רבנו בחיי, בראשית ל"ח:ל'

פסוקה 23

104 היש מספר לגדודיו

"האם יש מספר לגדודיו?" העולמות והנבראים שנבראו מוגבלים, אך מספרם אינסופי.

Job 25:3 איוב כ"ה:ג'

הֲיֵשׁ מִסְפָּר לְגִדּוּדָיו וְעַל־מִי לֹא־יָקוּם אוֹרְחוֹ:

Is there any number of His armies? And upon whom doth not His light arise

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

105 כי שמש ומגן ה"א

"כי שמש ומגן הוי" אלקים." שם הוי" הוא האור, כמו השמש, ואלקים הוא

פסוקה 27

110 תחת אשר לא עבדת

התוכחה: "תחת אשר לא עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב, מרוב כל". אדמו"ר הזקן מפרש "מרוב כל" כשמחה שאין לה גבול.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל:
because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness,
and with gladness of heart, by reason of the abundance
;of all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כח, מז.

111 למעלה עד אין קץ

בעניין הביטוי "למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית", הערת קה"ת מפנה גם למאמר "שלוש פעמים" שבמגן אבות (ברדיטשוב, 5662), סעיף 5.

הערת קה"ת

ז"ח פי יתרו. ובמג"א [ובמגן אבות, ברדיטשוב תרס"ב] ראה ד"ה שלש פעמים סי' ה. [כ].

112 כביאור ע"פ צאינה וראינה

הביאור על "צאינה וראינה" שם מסביר שכדי לגלות את ה"עטרה" יש "לצאת" אל העולמות התחתונים: אכן טובה זוהרת אינה נראית על רקע השמש, אלא במקום שבו האור מועט יותר. העטרה "שעטרה לו אמו" היא השמחה, "יין התורה".

הערת קה"ת

לקמן שה"ש כז, א.

113 בעטרה שעטרה לו אמו

"צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו" — הפסוק שבמאמר על שמחת המצווה, שאליו מתייחס הטקסט.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:יא

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָהּ לֹא אִמּוֹ בְּיוֹם הַתְּנַתּוֹ וּבְיוֹם שְׂמִיחַת לְבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

114 ועשיתם אתם כאילו עשאוני

על "ועשיתם אותם" אומר הזוהר, שמי שמקיים את מצוות התורה והולך בדרכיה, כאילו עשה אותו למעלה; הקדוש ברוך הוא אומר: "כאילו עשיתוני".

Zohar III, 113a זח"ג קיג, א

הערת קה"ת

ראה זח"ג קיג, א. ילקוט ראובני ר"פ בחקותי.

115 וזהו את רבע ישראל

הערת קה"ת מציינת שהקטע הזה, העוסק ב"רבע ישראל", מצוטט באור התורה של הצמח צדק על ואתחנן, עמ' 84.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת ואתחנן ע' פד.

המגן שמסתיר אותו כדי שהעולמות יוכלו לקבלו.

Psalms 84:12 תהילים פ"ד:י"ב

כִּי שֶׁשֶׁשׁ וּמִגֵּן ה' אֱלֹקִים חֵן וְכְבוֹד יִתֵּן ה' לֹא יִמְנַע טוֹב לְהִלָּכִים בְּתַמִּימִם:

For the L-RD G-d is a sun and a shield; the L-RD giveth grace and glory; No good thing will He withhold from them that walk uprightly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פד, יב.

106 והן הן גבורותיו

אנשי כנסת הגדולה הסבירו שגבורתו של ה' מתבטאת בכך שהוא מתאפק, שהוא מאריך אף לרשעים, ושנוראותו מתבטאת בכך שעם אחד מתקיים בין העמים. הערת קה"ת מפנה את הביטוי "אלה גבורותיו" כאן, וכן לילקוט שמעוני על נחמיה.

Yoma 69b:15 יומא ס"ט ב:ט"ו

אֲתוֹ אֵינְהוּ וְאָמְרוּ: אֶדְרָבָה, זֶה הִיא (גְּבוּרָתוֹ) גְּבוּרָתוֹ: שְׂכֹבֶשׁ אֶת יָצְרוֹ — שְׁנוֹתָ אֲרָה אִפְּסִים לְרָשָׁעִים. וְאֵלּוּ הֵן נִוְרָאוֹתָיו — שְׂאֵלְמֵלָא מוֹרְאוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הֵיאֵךְ אוֹמָה אַחַת יְכוּלָה לְהִתְקַיֵּים בֵּין הָאוֹמוֹת?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יומא סט, ב. ילק"ש נחמ"י רמז תתרעא.

פסוקה 24

107 בסע"ב חלק ב'

הפרק פותח באותו פסוק, "כי שמש ומגן הוי' אלקים", ומסביר את ה"מגן" כנרתיק לשמש, כדי שהנבאים יוכלו לשאת את אורה. זהו ההעלם שבאמצעות העולמות מקבלים חיות ממלכותו הנשגבת של ה'.

הערת קה"ת

פ"ד.

108 כחול הים אשר לא יספר

הבטחת ה' ליעקב: "ארבה את זרעך כחול הים, אשר לא יימנה מרוב".

Genesis 32:13 בראשית ל"ב:י"ג

וְאֵתָה אֲמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עֲמָךְ וְשִׁמְתִי אֶת־זֶרְעֲךָ כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִסְפָּר מֶרֶב:

And Thou saidst: I will surely do thee good, and make thy seed as the sand of the sea, which cannot be numbered for multitude

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לב, יג.

פסוקה 25

109 שנקראים מצות המלך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

להעיר מב"ב קנט, א. ותוספתא נגעים פ"ג: גזירת מלך היא.

116 פקודי ה' ישרים

”פקודי הוי ישרים, משמחי לב”. המצוות עצמן מביאות שמחה ללב.

Psalms 19:9 תהילים י"ט:ט

פקודי ה' ישרים משמחי לב מצות ה' ברה מאירת עינים:

The precepts of the L-RD are right, rejoicing the heart; the commandment of the L-RD is pure, enlightening the eyes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים יט, ט.

פסקה 28

117 ת"ת כנגד כולם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פאה א, א.

118 תלמוד תורה כנגד כולם

לאחר שמנתה מעשים שאדם נהנה מפירותיהם בעולם הזה, מסיימת המשנה: "ותלמוד תורה כנגד כולם".

Mishnah Peah 1:1 משנה פאה א:א

אלו דברים שאין להם שיעור. הפאה, והבכורים, והראיון, וגמילות חסדים, ותלמוד תורה. אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקדש קצמת לו לעולם הבא. כבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והקצאת שלום בין אדם לחברו, ותלמוד תורה כנגד כלם:

These are the things that have no definite quantity: The corners [of the field]. First-fruits; [The offerings brought] on appearing [at the Temple on the three pilgrimage festivals]. The performance of righteous deeds; And the study of the torah. The following are the things for which a man enjoys the fruits in this world while the principal remains for him in the world to come: Honoring one's father and mother; The performance of righteous deeds; And the making of peace ... between a person and his friend; And the study of

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

119 מי מנה עפר יעקב

על הפסוק הזה מסביר הוזהר ש"מי" הוא הנקודה העליונה, הנסתרת ואינה נתונה לשאלה, הנקראת "מי" כשהיא מתחילה לבנות. זהו אחד הקטעים בפרשת בלק שהטקסט מצוטט.

Zohar, Balak 32:345-33:354 ספר הוזהר, בלק ל"ב:שמ"ה-ל"ג:שנ"ד

The first 27 lines of the Hebrew text are not found in our translation.R. Eleazar discoursed on the verse: "O L-rd, in the morning shalt thou hear my voice", etc. (Ps. 5, 4). "When daylight comes", he said, "that "Morning" of Abraham awakes, and then is a time of grace for all, both virtuous and wicked, and therefore it is the hour to offer prayer to the Holy King since all the prisoners of the King then have ... respite. And most of all is it the time for those who

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

120 בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע

כאשר ישראל אמרו "נעשה" לפני "נשמע", יצאה בת קול ושאלה: "מי גילה

לבניי רו זה, שמלאכי השרת משתמשים בו?"

Shabbat 88a:7-8 שבת פ"ח א:ז-ח"י

דרש רבי סימא: בשעה שהקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע" באו ששים ריבוא של מלאכי השרת, לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים, אחד כנגד "נעשה" ואחד כנגד "נשמע". וכיון שחטאו ישראל, ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום, שנאמר: "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב". אמר רבי תמא ברבי חנינא: בחורב טענו, בחורב פרקו. בחורב טענו — כדאמרן, בחורב פרקו — דכתיב: "ויתנצלו בני ישראל וגו'". אמר ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

121 כל העוסק בתורת עולה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סוף מנחות.

122 כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה

סוף מסכת מנחות: כל העוסק בתורת עולה, כאילו הקריב עולה. לימוד התורה אינו מוגבל לזמן קיום המעשה.

Menachot 110a:13-14 מנחות ק"י א:י"ג-י"ד

אמר רבי יצחק מאי דכתיב (ויקרא ו, יח) זאת תורת חטאת וזאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם: מתני' נאמר בעולת בהמה (ויקרא א, ט) אשה ריח ניחוח ובעולת עוף (ויקרא א, ט) אשה ריח ניחוח ובמנחה (ויקרא ב, ב) אשה ריח ניחוח לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכירין לבו לשמים:

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

123 עת לכל חפץ

"לכל זמן, ועת לכל חפץ תחת השמים". כל אחת מהמצוות קשורה לזמנה.

Ecclesiastes 3:1 קהלת ג:א

לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים:

To every thing there is a season, and a time to every purpose under the heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ג, א.

124 בדיה כי ביום הזה יכפר

במאמר "כי ביום הזה יכפר" נשאל מדוע עשרת ימי תשובה נקבעו לעשרה ימים, ומוסבר שתשובה היא חזרה לעמידה פנים אל פנים עם ה', כמו שני אנשים שעומדים זה לצד זה וגבם זה לזה; עבורם הפניית הפנים היא כל עניין ההתקרבות.

הערת קה"ת

ראה לעיל פי אחרי כו, ד ואילך.

125 קדשני במצותיך ותן חלקנו בתורתך

שני הקטעים מסבירים את "קדשנו במצותיך" כקידושין: כשם שהאירוסין נעשים בטבעת שעל אצבע הכלה, דבר חיצוני, כך המצוות הן לבושים חיצוניים של הנפש; ואת "ותן חלקנו בתורתך" כייחוד הפנימי, המשכת חכמה עילאה, שחז"ל מכנים "יום חתונתו" — מתן תורה.

הערת קה"ת

תפלת דשבת ויו"ט. וראה לקמן עד, ג. לעיל פי במדבר טז, ג. ח, ד.

126 וארשתיך לי . . וידעת את ה'

”וארשתיך לי לעולם.” אדמו”ר הזקן משווה את המצוות לאירוסין (קידושין).

Hosea 2:21 הושע ב:כ”א

וְאַרְשִׁיתִי לִי לְעוֹלָם וְאַרְשִׁיתִי לִי בְצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים:
And I will betroth thee unto Me for ever; Yea, I will betroth thee unto Me in righteousness, and in justice, And in lovingkindness, and in compassion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

הושע ב, כא-כב.

127 וידעת את ה'

”וארשתיך לי באמונה, וידעת את הוי”ו.” הידיעה, שהיא האיחוד הפנימי, היא הבחינה הנמשכת באמצעות התורה.

Hosea 2:22 הושע ב:כ”ב

וְאַרְשִׁיתִי לִי בְאֱמוּנָה וְיָדַעְתָּ אֶת־Havayah

And I will betroth thee unto Me in faithfulness; And thou shalt know the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 ע”פ ואהי אצלו אמן

התורה, בבחינת חכמה, אומרת: ”ואהיה אצלו אמן, ואהיה שעשועים יום יום”. הדבר רומז לפנימיות הרצון, לתענוג של ה'.

Proverbs 8:30 משלי ח:ל”ו

וְאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמֵן וְאֶהְיֶה שְׁעֵשְׂוֹעִים יוֹם יוֹם מְשַׁחֲקֶת לִפְנֵי בְכֹל־עַת:
Then I was by Him, as a nursing; And I was daily all delight,
Playing always before Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

משלי ח, ל. [כ]. לעיל פי במדבר יח, ב ואילך.

129 כי עם קשה עורף הוא

”כי עם קשה עורף הוא.” כפי שהוסבר לעיל, הדבר רומז לאהבה שלמעלה מהשכל, שהמצוות ממשיכות.

Exodus 34:9 שמות ל”ד:ט

וַיֹּאמֶר אֱסֵינָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי יְיָהֲנָא בְּקֶרְבְּנוּ כִי עַם־קָשֶׁה־עוֹרֵף הוּא וְסִלְחָתָהּ לַעֲוֹנָנוּ וּלְחַטֹּאתֵינוּ וְנַחֲלֶתָנוּ:
And he said: ‘If now I have found grace in Thy sight, O L-rd, let the L-rd, I pray Thee, go in the midst of us; for it is a stiff-necked people; and pardon our iniquity and our sin, and

’take us for Thine inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

130 מה יפית ומה נעמת

”מה יפית ומה נעמת, אהבה בתענוגים”. האהבה העליונה, ששורשה בתענוג של ה' והיא נמשכת באמצעות התורה.

Song of Songs 7:7 שיר השירים ז:ז

מִה־יָפִית וּמִה־נְעֻמָּת אֶהְיֶה בְּתַעֲנוּגִים:

!How fair and how pleasant art thou, O love, for delights

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

שה”ש ז, ז.

131 ושעשועי את בני”א

”ושעשועי את בני אדם”. התורה, שהיא שעשועיו של ה', ניתנת לבני אדם.

Proverbs 8:31 משלי ח:ל”א

מְשַׁחֲקֶת בְּתֵבֶל אֶרְצוֹ וְשַׁעֲשְׂעִי אֶת־בְּנֵי אָדָם:

Playing in His habitable earth, And my delights are with the sons of men

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

משלי ח, לא.

132 חכמת אדם תאיר פניו

”חכמת אדם תאיר פניו”. אדמו”ר הזקן מפרש את ”פנים” כבחינת הפנימיות שהתורה מגלה.

Ecclesiastes 8:1 קהלת ח:א

מִי כִהְיֶה־כֵּסֶם וּמִי יוֹדַע פֶּשֶׁר דְּבַר חֲכָמָה אָדָם תֹּאִיר פָּנָיו וְעוֹ פָּנָיו יִשָּׁנָא:

Who is as the wise man? and who knoweth the interpretation of a thing? A man's wisdom maketh his face to shine, And the boldness of his face is changed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

קהלת ח, א.

133 כמ”ש ע”פ חכלילי עינים

המאמר מפרש את ”חכלילי עינים מיין” כאור האהבה בדרך של ראייה, ”אהבה בתענוגים”, שהיא למעלה מבחינת אהבה רבה; בעמוד קה”ת (ד47) הוא ממשיך ל”ולבן שיניים מחלב”.

הערת קה”ת

תו”א מז, ד.

134 חכלילי עינים מיין

ברכת יעקב ליהודה: ”חכלילי עיניים מיין ולבן שיניים מחלב” — הפסוק מן המאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Genesis 49:12 בראשית מ”ט:י”ב

חֲכָלִילִי עֵינַיִם מִיַּיִן וּלְבָן־שִׁנָּיִם מִחֶלֶב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

135 כנודע שעת רצון הוא בחצות

בעניין חצות כעת רצון, הערת קה”ת מפנה לשולחן ערוך של אדמו”ר הזקן, מהדורה בתרא, סימן א, סעיף ח, ולמקורות המובאים שם.

הערת קה”ת

ראה שו”ע אדה”ז מהדו”ב ס”א, ס”ח ובהנסמן שם. ומבואר באוה”ת במדבר כרך-ד ע’ איתפד שמחצות הלילה ואילך זהו בחי” חסד ששייך לבחי” חסד א- ל שמאיר בכל היום. וראה שם פי מסעי ע’ אישצה ושם מציין לכמה מקומות בקבלה.

136 וכן בשעת התפלה

הקטע אומר שהמרירות על הריחוק מה', שאדם מרגיש בקריאת שמע ובתפילה, אינה מספיקה; עליו גם לקבוע זמנים לכך, ולכן תיקנו את תיקון חצות.

Zohar II, 253b זח”ב רנג, ב

הערת קה”ת

ראה זח”ב רנג, ב. ראה גם לעיל פי בהעלותך ל, ב. וראה בתו”א סא, ג. ובאוה”ת פ’ בשלח ע’ איתח.

heart to Thy Torah, and let my soul pursue Thy commandments. And do Thou deliver me from mishap, from the evil impulse, and from an evil woman and all evil which breaks ... forth to come upon the world

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

143 כך היא דרכה של תורה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ו, ד.

144 כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל

"כך היא דרכה של תורה: פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן". ענווה וביטול עצמי הם הכלי לתורה.

Pirkei Avot 6:4 משנה אבות ו:ד

כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחי צער תחיה, ובתורה אתה עמל, אם אתה עשה כן, (תהלים קכח) אשריך וטוב לך. אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא:

Such is the way [of a life] of Torah: you shall eat bread with salt, and rationed water shall you drink; you shall sleep on the ground, your life will be one of privation, and in Torah shall you labor. If you do this, "Happy shall you be and it shall be good for you" (Psalms 128:2): "Happy shall you be" in this world, "and it shall be good for you" in the world to come.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

145 כל העוסק בתורה לבד

בעניין הזהירה מפני תורה בלבד, הערת קה"ת מפנה לפרק יב בקונטרס עץ החיים ולהערת הרבי שם.

Yevamot 109b יבמות ק"ט ב

הערת קה"ת

ראה יבמות קט, ב. וראה קונטרס עץ החיים פ"ב בהערת כ"ק אדמו"ר שם.

146 רובע ישראל

הזהר מסביר את "הרביעית של ישראל" כאות ה"א, וגם כחלק הרביעי שלמטה, הנקרא רבע על שם דוד, "הרגל הרביעית של הכיסא".

Zohar, Balak 45:458-470 ספר הזהר, בלק מ"ה:תנ"ח-ת"ע

147 ומעשה הצדקה הנק' בשם מצוה סתם

בתניא, פרק לז, מוסבר ששלמותם של ימות המשיח תלויה במעשינו כעת, מפני שבמצעות כל מצווה האדם ממשיך את אור אין סוף בדברים גשמיים, כגון מטבעות הצדקה. ההערה מביאה זאת גם בהקשר לכינוי הצדקה בירושלמי "המצווה".

Tanya, Likkutei Amarim 37:19 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ליו"י:

ובזה יובן מה שהפליגו רבותינו זכרונם לברכה במאד מאד במעלות הצדקה, ואמרו ש"שקולה כנגד כל המצוות", ובכל תלמוד ירושלמי היא נקראת בשם "מצווה" סתם, כי כך היה הרגל הלשון לקרוא צדקה בשם "מצווה" סתם, מפני שהיא עיקר המצוות מעשיות, ועולה על כולנה, שכולן הן רק להעלות נפש החיניית לה, שהיא היא המקיימת אותן,

137 פסוקי דרחמי

הקטע מסביר שהדרך לגלות את אהבת הנפש האלוהית היא באמצעות רחמים: לעורר רחמים רבים על הניצוץ האלוהי שבנפשו, שירד להתלבש בגוף ובנפש הבהמית. לכן נאמר בפסוקי דזמרה פעמיים "והוא רחום", ובברכת יצור מבקשים "ברחמיך הרבים רחם עלינו".

הערת קה"ת

ראה לקמן פ' פנחס עה, ג.

138 מדתו של יעקב מבריה

הזהר אומר שיעקב הוא זה ש"מבריה מן הקצה אל הקצה", מן הקצה הראשון, מ"י, ועד האחרון. בהערת קה"ת מצוין גם הזהר, חלק ג, 175.

Zohar I, 1b זח"א א, ב

Zohar III, 175b זח"ג קעה, ב

הערת קה"ת

זח"א א, ב. זח"ג קעה, ב. ועוד.

139 מבריה מן הקצה אל הקצה

הבריה התיכון של קרשי המשכן "מבריה מן הקצה אל הקצה". מידתו של יעקב מחברת את הקצה התחתון עם הקצה העליון.

Exodus 26:28 שמות כ"ו:כ"ח

והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה:

and the middle bar in the midst of the boards, which shall .pass through from end to end

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

140 להקים מעפר דל

"מקמי מעפר דל". רחמיו של יעקב מרימים את הנשמה ממצבה השפל.

Psalms 113:7 תהילים קי"ג:ז

מקמי מעפר דל מאשפת קרים אביון:

Who raiseth up the poor out of the dust, And lifteth up the ;needy out of the dunghill

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה תהלים קיג, ז.

141 ונפשי כעפר לכל תהי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תפלת אלקי נצור.

142 ונפשי כעפר לכל תהיה

תפילתו של מר בנו של רבינא, הנאמרת בסוף תפילת העמידה (אלקי נצור): "ונפשי כעפר לכל תהיה, פתח לבי בתורתך".

Berakhot 17a:4 ברכות י"ז א:ד

מר בריה דרבינא כי הוה מסיים צלותיה אמר הכי: "אלקי, נצור לשוני מרע ושפתותי מדבר מרמה, ולמקללי נפשי תדום, ונפשי כעפר לכל תהיה. פתח לבי בתורתך, ובמצותיך תרדוף נפשי. ותצילני מפגע רע, מיצר הרע, ומאשה רעה, ומכל רעות המתרגשות לבי בעולם. וכל החושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם. יהי לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי".

Mar b. Kabina used to add at the conclusion of his prayer : O my G-d ! (Guard my tongue from evil and my lips from speaking guile ; and to such as curse me let my soul be dumb, yea, let my soul be unto all as the dust. Open my

ומתלכשת בָּהֶן לִכְלֹל בְּאוֹר־אֵינוֹסוֹף בְּרוּחַ־הוּא הַמְּלוֹכֶשׁ בָּהֶן, וְאֵין לָהּ
מִצְוָה שֶׁנֶּפֶשׁ הַחַיּוֹנִית מִתְּלַכֶּשֶׁת ...
Kehot Publication Society (CC-BY-NC)
הערת קה"ת
בכל תלמוד ירושלמי (תניא פל"ז).

148 ששקולה כנגד כל המצות

רבי אסי אמר: צדקה שקולה כנגד כל המצוות האחרות יחד.

Bava Batra 9a:12 בבא בתרא ט"ז א"ב

אָמַר רַב אָסִי: לְעוֹלָם אֵל יִמְנַע אָדָם עֲצָמוֹ [מִלְתָּת] שְׁלִישִׁית הַשְּׁקָל
בְּשָׁנָה, שְׁנָאָמַר: "וְהָעֲמֻדָּנוּ עָלֵינוּ מִצְוֹת לְתַת עָלֵינוּ שְׁלִישִׁית הַשְּׁקָל
בְּשָׁנָה לְעִבְדָּת בֵּית אֱלֹהֵינוּ". וְאָמַר רַב אָסִי: שְׁקוּלָה צְדָקָה כְּנֶגֶד כָּל
הַמִּצְוֹת, שְׁנָאָמַר: "וְהָעֲמֻדָּנוּ עָלֵינוּ מִצְוֹת וְגו'" – "מִצְוָה" אֵין כְּתִיב כָּאן,
אֱלָא "מִצְוֹת".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ב"ב ט, א.

149 בדי"ה כי תשמע בקול

הקטע מפרש את "אם שמוע תשמעו בקול... לשמור את כל מצוותיו" כך
שהתורה שומרת על המצוות, "נר מצווה", כדי שהאור לא יסתלק למקורו;
שמירה זו נעשית באמצעות הכלים והאורות המקיפים.

הערת קה"ת

לקמן פ' ראה כג, ג.

150 מי מנה כו' ומספר

הזהר דורש את הפסוק כאילו מדובר בשני מונים: "מי מנה עפר יעקב" הוא
מונה אחד, ו"ומספר את רובע ישראל" הוא מונה אחר.

Zohar, Mishpatim 3:202-212 ספר הזהר, משפטים ג':כ"ב-כ"ג

What is the significance of "be-mispar"? The Holy One, blessed be He, has a son, whose glory shines from one end of the world to another. He is a great and mighty tree, whose head reaches heaven, and whose roots are set in the holy ground, and his name is "Mispar" and his place, is in the uppermost heaven, and below that heaven are five firmaments, and all these firmaments take this name for his sake, as it is written, "The heavens proclaim (mesaprim) the glory ... of G-d" (Ps. XIX

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

151 אאלפך חכמה

אליהוא אומר: "הַחֵרֶשׁ וְאֶלְמֻדָּה חֲכָמָה" ("וְאֶאֱלֶפֶךָ חֲכָמָה").

Job 33:33 איוב ל"ג:ל"ג

אִם־אֵין אָתָּה שֹׁמַע־לִי הַחֵרֶשׁ וְאֶאֱלֶפֶךָ חֲכָמָה:

If not, hearken thou unto me; Hold thy peace, and I will teach thee wisdom

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב לג, לג.

152 אאלפך בינה

הגמרא דורשת את האותיות הראשונות של האל"ף־בי"ת כך: אל"ף־בינה —
"למד בינה".

Shabbat 104a שבת ק"ד א

הערת קה"ת

ראה שבת קד, א.

153 יעשה שלום לי שלום יעשה לי

"יעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי, שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי". כאן קושרים את הכפלת המילה "שלום" לשני הייחודים, העליון והתחתון.

Isaiah 27:5 ישעיהו כ"ז:ה'

או יִחָזַק בְּמַעֲוֵי יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה־לִּי:

Or else let him take hold of My strength, That he may make peace with Me; yea, let him make peace with Me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י כז, ה.

154 בפרדס ערך מי

הערת קה"ת אומרת שקטע זה מהפרדס מובא גם ב"יהל אורי" של הצמח
צדק, עמ' 37.

הערת קה"ת

מובא גם ביהל אור ע' לו ושם מציין למאו"א מ, סח.

155 בביאור מארז"ל

הערת קה"ת מפנה בחזרה לפרשת במדבר בלקוטי תורה, לפירוש האמירה
הזו של חז"ל: "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע".

הערת קה"ת

שבת פח, סע"א. [כ]. ראה לעיל פ' במדבר.

156 תספרו חמשים יום

"וספרתם לכם חמשים יום" — הספירה מפסח עד שבועות, הקשורה כאן
לחמישים שערי בינה.

Leviticus 23:16 ויקרא כ"ג:ט"ז

עַד מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה:

even unto the morrow after the seventh week shall ye number fifty days; and ye shall present a new meal-offering unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

157 הערת קה"ת מפנה Zohar, Mishpatim 3:210 למילים האלה.

Zohar, Mishpatim 3:210 ספר הזהר, משפטים ג':ר"י

158 הערת קה"ת מפנה Zohar, Mishpatim 3:211 למילים האלה.

Zohar, Mishpatim 3:211 ספר הזהר, משפטים ג':ר"י"א

159 ונסכו רביעית ההין

הנסך של קרבן התמיד: "ונסכו רביעית ההין לכבש האחד" — זהו נושא
המאמר בפרשת שלח, שאליו מפנה הטקסט.

Numbers 28:7 במדבר כ"ח:ז'

וְנִסְכּוֹ רִבְעִית הַהֵין לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד בִּקְדֹשׁ הַסֶּךְ נֶסֶךְ שֶׁכַּר לַיהוָה:

And the drink-offering thereof shall be the fourth part of a hin for the one lamb; in the holy place shalt thou pour out a drink-offering of strong drink unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); Vocalized Edition (CC-BY); Commentary on the Torah by Ramban (Nachmanides). Translated and annotated by Charles B. Chavel. New York, Shilo Pub. House, 1971-1976 (CC-BY); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Shaar HaGilgulim (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Kehot Publication Society (CC-BY-NC).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/balak/1/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/balak/1/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק